

VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

Proef ingediend met het oog op het behalen van de graad van Master in
de Agogische Wetenschappen

Listen to the kids (on the street)!

**Een kwalitatief onderzoek naar politiserende praktijken van
Brusselse jeugdwerkorganisaties**

Hazel Corthouts

Aantal woorden: 17.083

Promotor: Prof. Dr. Pieter Meurs
Psychologie & Educatiewetenschappen

Student: Hazel Corthouts

Rolnummer: 0558712

Opleiding: Culturele Agogische Wetenschappen

Academiejaar: 2023-2024

Masterproef Titel: Listen to the kids (on the street)! Een kwalitatief onderzoek naar politiserende praktijken van Brusselse jeugdwerkorganisaties

Promotor: Prof. Dr. Pieter Meurs

De masterproef waarvoor de student een credit behaalt, en waaromtrent geen 'non disclosure agreement' (NDA of geheimhoudingsovereenkomst) werd opgesteld, kan kosteloos worden opgenomen in de vubis-catalogus van de centrale universiteitsbibliotheek mits expliciete toestemming van de student.

De student kiest in het kader van de mogelijkheid tot kosteloze terbeschikkingstelling van zijn/haar masterproef volgende optie:

- ☒ OPEN ACCESS: wereldwijde toegang tot de full tekst van de masterproef
- ☐ ENKEL VANOP DE CAMPUS: enkel toegang tot de full tekst van de masterproef vanop het VUB-netwerk
- ☐ EMBARGO WAARNA OPEN ACCESS VOLGT: pas wereldwijde toegang tot de full tekst van de masterproef na een opgegeven datum, met name ...
- ☐ EMBARGO WAARNA ENKEL TOEGANG VANOP DE CAMPUS VOLGT: enkel vanop de campus toegang tot de full tekst van de masterproef na een opgegeven datum, met name ...
- ☐ FULL TEKST NOOIT TOEGANKELIJK: geen toegang tot de full tekst van de masterproef
- ☐ GEEN TOESTEMMING voor terbeschikkingstelling

De promotor bevestigt de kennisname van het voornemen van de student tot terbeschikkingstelling van de masterproef in de vubis-catalogus van de centrale universiteitsbibliotheek.

Datum:

Handtekening promotor:

Dit document wordt opgenomen in de masterproef. De student die het formulier niet voegt aan de masterproef en/of geen keuze heeft aangeduid en/of het formulier niet ondertekend heeft en/of geen kennisgeving aan de promotor heeft gedaan, wordt geacht geen toestemming tot openbaarmaking te verlenen; in dat geval zal de masterproef enkel worden gearhiveerd, maar is deze niet publiek toegankelijk.

Handtekening student

Overschrijding woordlimiet

Deze masterproef 'Listen to the kids (on the streets)! Een kwalitatief onderzoek naar politiserende praktijken van Brusselse jeugdwerkorganisaties' overschrijdt het maximumaantal woorden van 15.000 woorden. Binnen dit onderzoek werd een uitgebreide literatuurstudie gedaan en veel kwalitatieve data verzameld uit verschillende focusgroepen. Deze masterproef wil een uitgebreide, transparante beschrijving en bespreking van de resultaten.

Samenvatting

**Psychologie & Educatiewetenschappen
Academiejaar 2023/2024**

SAMENVATTING MASTERPROEF
(na het titelblad inbinden in de masterproef)

Naam en voornaam: Corthouts Hazel

Rolnr.: 0558712

KLIN ☐

AO ☐

ONKU ☐

AGOG ☒

Titel van de Masterproef: Listen to the kids (on the street)! Een kwalitatief onderzoek naar politiserende praktijken van Brusselse jeugdwerkorganisaties

Promotor: Prof. Dr. Pieter Meurs

Samenvatting:

Deze masterproef vertrekt vanuit de vaststelling dat er in het jeugdwerklandschap een hernieuwde aandacht is voor politiserende praktijken. Maar wat politisering precies inhoudt, is vaak nog onduidelijk. Dit onderzoek beoogt het concept politisering te verduidelijken binnen een Brusselse jeugdwerkcontext. Hiervoor stonden drie onderzoeksvragen centraal. (1) Welke invulling geven Brusselse jeugdwerkers aan het begrip politisering?; (2) Hoe ontstaan politiserende praktijken in Brusselse jeugdwerkorganisaties?; (3) Wat zijn de effecten van een politiserende actie, volgens Brusselse jeugdwerkers?

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden werd een grondige literatuurstudie uitgevoerd, aangevuld met persoonlijke ervaringen van jeugdwerkers. De data werd verzameld via vier focusgroepen met veertien jeugdwerkers, van dertien verschillende Brusselse jeugdwerkorganisaties. Deze data werden thematisch geanalyseerd. De gegevens zijn geanalyseerd met de thematische analysemethode met behulp van de software MAXQDA. Door praktijken van Brusselse jeugdwerkers te combineren met theoretische inzichten van politieke theoretici, zoals Chantal Mouffe, Jürgen Habermas, en Jaques Rancière, bestudeert deze masterproef de politiserende aard van de praktijken.

Uit de resultaten kwam naar voren dat politisering een breed en dynamisch begrip is. Brusselse jeugdwerkers vullen politisering in als het versterken van de stem van kinderen en jongeren in de samenleving en het bevorderen van maatschappelijke verandering. Politiserende praktijken in Brusselse jeugdwerkorganisaties ontstaan doordat jeugdwerkers signalen opvangen van kinderen

en jongeren die de aanleiding zijn voor een politiserende actie. Deze politiserende acties nemen verschillende creatieve vormen aan op micro-, meso- en macroniveau. Om politisering in het jeugdwerk te bevorderen is een steunende context nodig. De volgende zaken worden door de respondenten als drempels en succesfactoren ervaren: samenwerkingsverbanden, de rol van emotie, financiële middelen, timing, het engagement van de jongeren en tot slot de rol van de jeugdwerker.

Volgens Brusselse jeugdwerkers leren jongeren die deelnemen aan politiserende acties vaardigheden die hen helpen als individu en als actieve burger in de samenleving, zoals kritisch nadenken, mondigheid, bijleren over de maatschappij. Brusselse jeugdwerkers hebben verschillende ervaringen met de reactie van beleidsmakers op politiserende acties, deze verschilt afhankelijk van de context en de houding van de beleidsmakers.

Kernwoorden: politisering, jeugdwerk, Chantal Mouffe, neoliberalisme, Brussel, democratie, Rancière

Dankwoord

Tijdens het schrijven van mijn masterproef hebben verschillende mensen mij geholpen en ondersteund.

Ten eerste wil ik graag mijn promotor, Pieter Meurs, bedanken. Doorheen mijn opleiding agogische wetenschappen hebben zijn vakken de basis gevormd voor mijn masterproef. De thema's die aan bod kwamen in zijn lessen, de kritische blik op de maatschappij en de filosofische insteek van de vakken hebben al vroeg in de opleiding een zaadje gepland voor dit eindresultaat. Bedankt om mij te inspireren.

Door het schrijven van deze masterproef en mijn interesse in politiserende praktijken heb ik tijdens het schooljaar van 2022-2023 deelgenomen aan het postgraduaat "politisering in het sociaal werk", een initiatief van de opleidingen sociaal werk van HOGent, Howest, Arteveldehogeschool en Ugent. Deze opleiding bezorgde mij een beter inzicht in politiserende praktijken en een kader waarmee ik aan de slag kon voor het schrijven van deze masterproef. Ik wil graag al mijn (gast)docenten en medestudenten bedanken voor alle inspirerende uitwisselingen.

Deze masterproef zou niet gelukt zijn zonder veertien fantastische deelnemers die in hun drukke jeugdwerkagenda tijd wilden vrijmaken. Hun verhalen, inzichten en kritische bedenkingen zijn van onschatbare waarde.

Tot slot bedank ik mijn vrienden en familieleden die mij doorheen het proces gemotiveerd hebben en voorzien hebben van goede raad. In het bijzonder bedank ik mijn ouders voor het nalezen en de waardevolle feedback.

Hazel Corthouts, augustus 2024

Introductie

Met deze introductie verduidelijk ik graag mijn rol als onderzoeker. In wetenschappelijk onderzoek is objectiviteit het *summa scopum*, het hoogste streefdoel. Maar geen enkele onderzoeker is neutraal. Ik ook niet, want als Brusselse jeugdwerkster is dit onderwerp niet toevallig. Het is meer dan een masterproef, het is een kritische liefdesbrief aan het Brussels jeugdwerk.

Aan deze masterproef ligt een aanname ten grondslag. Namelijk dat het jeugdwerk het waard is om verdedigd te worden. Een goede jeugdwerking met al haar prachtige jeugdwerkinitiatieven is kenmerkend voor een gezonde samenleving. Op zoveel plaatsen geeft het jeugdwerk kinderen en jongeren een warme ruimte. Een ruimte om elkaar te ontmoeten, te ontspannen, te ondersteunen, op te groeien, bij te leren, je rechten op te eisen, je uit te drukken of zelfs eten te krijgen. Jeugdwerkorganisaties houden de samenleving leefbaar en het sociaal weefsel gezond. Het jeugdwerk bestrijdt stigmatisering en discriminatie. Het is door het engagement, moed, eeuwige geduld, zorgzaamheid en creativiteit van vele jeugdwerkers dat onze samenleving zich kan ontplooiën tot een warmere en meer solidaire ruimte, waar het fijn vertoeven is. Het jeugdwerk is deel van de strijd voor sociale rechtvaardigheid.

In het jeugdwerk staan, betekent heel veel kinderen en jongeren ontmoeten. Deze ontmoetingen vertalen zich voornamelijk in gekke bekken, spelplezier, kleren vol verf, geschramde knieën, speelpleindansjes en nog veel meer onnozele momenten. Tijdens al dat samenspelen en ondernemen ontstaat er een band. Een unieke vertrouwensband in een even unieke setting. De schaterlachende babbels worden serieuze gesprekken. Plots wordt er dieper dan in de brooddoos en de drinkbus getast. Rugzakken ontvouwen zich. Schone en minder schone verhalen worden je toevertrouwd.

Verhaal na verhaal begint er langzaam iets op te vallen. Dezelfde problemen vinden bij meerdere kinderen en jongeren plaats. Wat doe je als jeugdwerker met deze observaties?

Deze masterproef onderzoekt hoe we samen de boodschappen van kinderen, jongeren en hun organisaties zo goed mogelijk kunnen versterken. Zodat het gesprek niet in het jeugdwerkklokaal blijft hangen, maar een gespreksonderwerp wordt in de samenleving.

Het jeugdwerk speelt een belangrijke rol in het versterken van de stem van kinderen en jongeren. Het jeugdwerk bevindt zich niet op een eiland, maar te midden van de maatschappij. Kinderen, jongeren en hun jeugdwerkorganisaties worden geconfronteerd met de grote veranderingen van deze tijd. Deze complexe samenleving genereert heel wat (machts)ongelijkheden en uitsluitingsmechanismen. Heel wat jeugdwerkorganisaties gaan actief aan de slag met deze bevindingen. Ze trekken aan de alarmbel. Samen met kinderen en jongeren bedenken ze acties om publiek te gaan. Zo is het jeugdwerk een belangrijke motor van onze samenleving.

Hoe kunnen we als jeugdwerkers deze acties nog beter ondersteunen? Op basis van gesprekken met veertien jeugdwerkers van dertien verschillende Brusselse organisaties ga ik op zoek naar de belangrijkste lessen.

Inhoudsopgave

TOESTEMMINGSFORMULIER OPENBAARMAKING MASTERPROEF	2
OVERSCHRIJDING WOORDLIMIET	3
SAMENVATTING	4
DANKWOORD	6
INTRODUCTIE	7
DEEL 1: INLEIDING	10
1. Probleemstelling	10
2. Literatuurstudie	11
1. Inleiding	11
2. Jeugdwerk.....	12
3. Politisering	14
3.1. De betekenis	14
3.2. Verschillende benaderingen van politisering	15
3.2.1. Deliberatieve politisering	16
3.2.2. Agonistische politisering	16
3.2.3. Subpolitiek.....	18
3.3. Het subject van politisering	19
3.3.1. Paolo Freire.....	19
3.3.2. Jaques Rancière.....	20
3.4. Politiserend methodisch handelen.....	21
3.4.1. Politiseren op micro-niveau	22
3.4.2. Politiseren op meso-niveau	22
3.4.3. Politiseren op macro-niveau	23
3.5. Politiserend werken als ideologisch kader	23
3. Conclusie.....	25
4. Onderzoeksvragen/conceptueel model	26
DEEL 2: DATA EN METHODE	27
1. Deelnemers.....	28
2. Dataverzamelmethode	29
3. Materiaal.....	31
4. Analyseprocedure.....	32
DEEL 3: RESULTATEN	33
1. De betekenis	33

2.	<i>De aanleiding.....</i>	35
3.	<i>De verschillende vormen.....</i>	36
4.	<i>Drempels en succesfactoren.....</i>	37
5.	<i>Effect van de politiserende actie.....</i>	39
6.	<i>De rol van de jeugdwerker.....</i>	42
DEEL 4: DISCUSSIE EN CONCLUSIE.....		44
1.	<i>Bespreking onderzoeksresultaten.....</i>	44
1.1.	<i>De betekenis.....</i>	44
1.2.	<i>De aanleiding.....</i>	45
1.3.	<i>De verschillende vormen.....</i>	45
1.4.	<i>Drempels en succesfactoren.....</i>	46
1.5.	<i>Effect van de politiserende actie.....</i>	47
1.6.	<i>De rol van de jeugdwerker.....</i>	48
2.	<i>Beperkingen eigen onderzoek.....</i>	48
3.	<i>Aanbevelingen verder onderzoek.....</i>	49
4.	<i>Praktische en beleidsaanbevelingen.....</i>	50
5.	<i>Conclusie.....</i>	51
BIBLIOGRAFIE.....		53
BIJLAGEN.....		58
<i>Bijlage 1: Uitnodigingsbrief deelnemers.....</i>		58
<i>Bijlage 2: Interviewschema.....</i>		60
<i>Bijlage 3: Informed consent.....</i>		63
<i>Bijlage 4: Labelschema.....</i>		64

Deel 1: Inleiding

1. Probleemstelling

In 2018 benadrukte het Vlaamse jeugdwerkcongres '*De kracht van de stem van kinderen en jongeren*' en schoof politisering naar voor in haar toekomstlijn (De ambassade, z.d). Ondanks de vele oproepen tot politisering blijft de term vaak onduidelijk (Oosterlynck & Carré, 2021). Politisering wordt meestal gebruikt als breed verzamelbegrip voor politiek handelen. Politisering betekent iets - een kwestie, een instelling, een beleid - dat voorheen geen onderwerp van politieke actie was, veranderen in iets dat nu wel onderwerp van politieke actie is (Palonen et al., 2019). Politisering is echter geen nieuw woord voor beleidsgericht werken. Dit mist het publieke karakter dat wezenlijk is voor politisering (Van Bouchaute et al., 2022). Politisering in het sociaal werk is een praxis die 'de bestaande orde' op concrete punten bevraagt en verstoort (Van Bouchaute et al., 2022). Wie politiseert, zoekt net het publieke debat op en dit kan vele vormen aannemen (Van Bouchaute et al., 2022).

Bestaand onderzoek focust zich op drie verschillende theoretische perspectieven rond politisering. Ten eerste deliberatieve politisering onderbouwd door Jürgen Habermas, ten tweede agonistische politisering uitgewerkt door Chantal Mouffe en tot slot leefstijlpolitisering beargumenteerd door Ulrich Beck. Er is veel wetenschappelijk onderzoek over theorieën rond politisering, maar er is weinig kwalitatief onderzoek over ervaringen in de praktijk. Daarnaast focust bestaand onderzoek zich voornamelijk op sociaal werk en werd het reguliere jeugdwerk nog niet uitvoerig onderzocht. Er is nog geen specifiek onderzoek naar de ervaringen van Brusselse jeugdwerkers en weinig onderzoek naar politiserende praktijken binnen het Brusselse jeugdwerk.

Het doel van dit onderzoek is een beeld krijgen van hoe Brusselse jeugdwerkorganisaties politiserend werken. Hiervoor werd een literatuurstudie uitgevoerd en beroep gedaan op persoonlijke ervaringen van jeugdwerkers. Het onderzoek hoopt een bijdrage te leveren voor jeugdwerkers om een beter begrip te ontwikkelen over het concept politisering. De opzet van deze masterproef is tweeledig. Enerzijds wil het onderzoek politisering in het jeugdwerk zichtbaar maken en het publieke debat stimuleren. Anderzijds wil het het jeugdwerk ondersteunen en geeft het suggesties voor verder onderzoek.

2. Literatuurstudie

1. Inleiding

Kleine en grote vormen van onrecht kenmerken de samenleving. Niet alleen volwassenen, maar ook kinderen en jongeren botsen tegen onrecht (Van Bouchaute et al., 2022). De stem van kinderen en jongeren wordt te vaak vergeten in het maatschappelijk debat. Het is belangrijk dat zij hierin ondersteund worden. Jeugdwerkers kunnen hierin een belangrijke rol spelen (Van Bouchaute et al., 2022). De Ambrassade, expertisecentrum jeugdwerk, vindt dat het jeugdwerk de kracht heeft om de samenleving mee vorm te geven (De Ambrassade, 2018).

Het jeugdwerk in Vlaanderen heeft een stevige traditie in zowel het maken van jeugdwerkbeleid en jeugdbeleid en de laatste jaren zijn we sterker geworden in de beïnvloeding van dat beleid. We hebben vaak hier zelf de pen in handen. Maar met het thema politisering willen we het vooral hebben over het politieke, namelijk hoe we als jeugdwerkorganisaties zelf mee vorm geven aan onze samenleving. (De Ambrassade, 2018, sectie 2, par. 4).

De Ambrassade benadrukt dat jeugdwerk niet enkel beleidsbeïnvloedend werk kan verrichten. Het kan de samenleving ook op andere manieren vormgeven (De Ambrassade, 2018). In Antwerpen startten elf verschillende jeugdwerkingen samen de J100. Honderd jongeren werden samengebracht om na te denken over hun stad. De ideeën die daaruit volgden, werden voorgelegd aan beleidsmakers (Van Bouchaute et al., 2022). Bruzz maakte een documentaire over het rupture project van De Broeij vzw. Op die manier krijgen we een ander beeld van de jongeren van Peterbos. (Bruzz, 2024). KAJ-jongeren hielden protestacties in verschillende steden om bewustzijn te creëren rond de wantoestanden in de interimsector (Scheurmans et al., 2013).

Bovenstaande voorbeelden illustreren de kracht van jeugdwerk. Op diverse manieren versterkt jeugdwerk de stem van kinderen en jongeren in de samenleving en bij beleidsmakers. Bovenstaande initiatieven collectiviseren individuele problematieken en brengen deze naar buiten (Van Bouchaute et al., 2022). Kwesties worden uit de private sfeer gehaald en voorwerp van publiek debat (Van Bouchaute & Debaene, 2019). Het zijn voorbeelden van politiserend werken.

In deze masterproef zoom ik in op politiserende praktijken van Brusselse jeugdwerkorganisaties. In de literatuurstudie beschrijven we eerst jeugdwerk, vervolgens zoomen we in op het concept politisering.

2. Jeugdwerk

Het is niet eenvoudig om het rijk en divers jeugdwerklandschap te definiëren. De wettelijke Vlaamse definitie van jeugdwerk is:

Jeugdwerk is sociaal-cultureel werk op basis van niet-commerciële doelen voor of door de jeugd van 3 tot en met 30 jaar, in de vrije tijd, onder educatieve begeleiding en ter bevordering van de algemene en integrale ontwikkeling van de jeugd die daaraan deelneemt op vrijwillige basis. (De Ambrassade, z.d., par. 1)

Jeugdwerk is meer dan bovenstaande definitie. Het opvallendste aspect van jeugdwerk, en een belangrijke kracht, is de diversiteit ervan (European Commission, 2014). Het is een **verzamelnaam** die in Vlaanderen wordt gebruikt voor:

verschillende soorten jeugdverenigingen zoals jeugdbewegingen, jeugthuizen, speelpleinwerkingen, vakantie- en kamporganisaties voor kinderen en jongeren en allerlei andere jeugdwerkvormen zoals het jeugdwelzijnswerk, culturele en artistieke jeugdverenigingen, verenigingen die informatie over of voor de jeugd verstrekken, jeugdverenigingen die werken rond de participatie van kinderen en jongeren, (UCLL & De Ambrassade, z.d., par. 1)

Het jeugdwerkaanbod wordt begeleid door professionele of vrijwillige jongerenwerkers (European Commission, 2014; European Youth Forum, 2016). De doelstellingen van jeugdwerk verschillen van plezier tot preventie, van persoonlijke ontwikkeling tot sociale cohesie, inclusie in werk of onderwijs (European Commission, 2014).

Onderzoek toont aan dat deelname aan jeugdwerk resulteert in een reeks positieve resultaten voor jongeren (De Ceuster et al., 2022; European Commission, 2014; European Youth Forum, 2016). Jeugdwerk creëert veilige en ondersteunde omgevingen waar jongeren kunnen experimenteren. Het stelt jongeren in staat om vaardigheden en competenties te ontwikkelen op uiteenlopende gebieden (De Ceuster et al., 2022; European Commission, 2014; European Youth Forum, 2016). Het uitbreiden van hun sociaal netwerk, zoals het sluiten van nieuwe vriendschappen (De Ceuster et al., 2022; European Commission, 2014; European Youth Forum, 2016). Bepaald gedrag te veranderen en positieve relaties op te bouwen (European Commission, 2014; European Youth Forum, 2016). Voor sommige mensen is hun betrokkenheid bij jeugdwerk een levensveranderende ervaring (European Commission, 2014).

Jeugdwerk en de maatschappij

Jeugdwerk is niet alleen positief op individueel niveau (European Commission, 2014; European Youth Forum, 2016). Jeugdwerk zorgt voor een gevoel van gemeenschap en verbondenheid (European Youth Forum, 2016). Het is een belangrijk onderdeel van ons sociaal weefsel. Het biedt ruimte voor contact, uitwisseling en engagement tussen jongeren onderling en tussen verschillende generaties

(European Commission, 2014). Verschillende jeugdwerkactiviteiten richten zich op participatie, kritisch engagement in het publieke leven en sociaal activisme (European Commission, 2014). Jeugdwerk biedt ruimte voor actief burgerschap, politieke vorming en stimuleert het activisme van jongeren. Door hun kritisch denken, hun vermogen om argumenten te formuleren, hun betrokkenheid bij het publieke debat of hun bewustzijn van lokale kwesties te versterken (European Commission, 2014). Deelname aan het jeugdwerkaanbod heeft een positieve impact op participatie, zoals stemmen, vrijwilligerswerk en directe actie (European Commission, 2014; European Youth Forum, 2016). Jeugdwerkorganisaties kunnen jongeren de mogelijkheid bieden om hun mening te uiten. Het is belangrijk dat jeugdwerkorganisaties manieren bieden waarop jongeren hun stem kunnen laten horen. Aangezien een deel van de jongeren niet kan deelnemen aan de verkiezingen (European Youth Forum, 2016).

De signaalfunctie van jeugdwerk

Het steunpunt voor jeugdwerk en jeugdbeleid Uit de Marge stelt dat jeugd(welzijns)werk een signaalfunctie heeft. Dit houdt in dat jeugdwerk knelpunten signaleert en aan belangenbehartiging doet. Het jeugd(welzijns)werk zet zich in voor de realisatie van de sociale grondrechten voor kinderen en jongeren. Dat kunnen organisaties enerzijds doen door als spreekbuis namens de doelgroep op te treden en anderzijds door de doelgroep zelf een stem te geven in het maatschappelijk debat (Uit De Marge vzw, z.d.).

De Ceuster et al. (2022) benadrukken de verbondenheid van jeugdwerk. Er is een nauwe relatie tussen de jeugdwerker en de jongere(n) (European Commission, 2014). De begeleider binnen het jeugdwerk speelt een cruciale rol. Het plezier, de erkenning en het vertrouwen dat begeleiders aan deelnemers geven, kenmerkt jeugdwerk (De Ceuster et al., 2022). Het is een unieke positie om signalen op te vangen. In samenspraak met jongeren kunnen jeugdwerkers beslissen om iets met die signalen te doen naar de overheid en/of de samenleving toe (Van Bouchaute, Görgöz, & Cristiaensen, 2022).

De signaalfunctie van jeugdwerk wordt benadrukt door het Vlaamse jeugdbeleid:

Het jeugdwerk speelt een belangrijke rol in het versterken van de stem van kinderen en jongeren. Jeugdwerkorganisaties komen op voor de rechten van kinderen en jongeren. Ze sturen kritische signalen richting onze samenleving en zetten uitdagingen voor kinderen en jongeren op de politieke agenda, maar bieden ook oplossingen en zijn op die manier een bron van maatschappelijke innovatie. (Dalle, 2019, p. 14)

Het Vlaamse jeugdbeleid verwacht dat jeugdwerkers kritische signalen stuurt naar het beleid en benadrukken welke kwesties mislopen (Dalle, 2019). De manier waarop de politieke opdracht van jeugdwerk ingevuld moet worden leidt de laatste jaren tot veel discussie, zowel in het middenveld zelf als tussen middenveldorganisaties en beleidsmakers (Oosterlynck et al., 2017). In de discussie over de politieke rol van jeugdwerk klinkt vaak een verzoek tot politisering van en in jeugdwerk door (Oosterlynck et al., 2017). Maar wat houdt politisering in?

3. Politisering

3.1. De betekenis

Het begrip 'politisering' kan zeer divers worden ingevuld (De Corte et al., 2022). Ondanks de vele oproepen tot politisering blijft de term vaak onduidelijk (Oosterlynck & Carré, 2021). Politisering wordt meestal gebruikt als breed verzamelbegrip voor politiek handelen. Politisering, in de brede zin, betekent iets - een kwestie - dat voorheen geen onderwerp van politieke actie was, veranderen in iets dat nu wel onderwerp van politieke actie is (Palonen et al., 2019). Tot dusver zijn de meeste definities van politisering het met elkaar eens. Maar naast deze basisbenadering is er veel discussie (Palonen et al., 2019).

Politisering is echter geen nieuw woord voor beleidsgericht werken. Dit mist het publieke karakter dat wezenlijk is voor politisering (Van Bouchaute et al., 2022). Politisering in het sociaal werk is een praxis die 'de bestaande orde' op concrete punten bevraagt en verstoort (Van Bouchaute et al., 2022). Wie politiseert, zoekt net het publieke debat op en dit kan vele vormen aannemen (Van Bouchaute et al., 2022).

In deze masterproef benaderen we politisering volgens de definitie van Debruyne et al. (2021) als

praktijken die bijdragen tot het publieke meningsverschil over het samenleven. Dat publieke meningsverschil is onlosmakelijk verbonden met de **onderliggende machtsverhoudingen** en met de gevestigde machtsorde in de samenleving die in vraag wordt gesteld of wordt doorbroken. In processen van politisering worden **kwesties publiek gemaakt** en komen mensen tot politiek handelen. Politisering draagt dus bij tot **de vitaliteit van een democratie**. (p. 5)

De onderliggende machtsverhoudingen

Ten eerste verwijst de definitie naar de **onderliggende machtsverhoudingen**. De Corte & Roose (2020) benadrukken dat het niet aanklaarten van structurele oorzaken van uitsluiting en ongelijkheid uiteindelijk leidt tot een bevestiging van de heersende machtsverhoudingen in de samenleving. Politiserende praktijken verstoren het dominante discours, vanzelfsprekende verhoudingen of bestaande spelregels (De Corte & Roose, 2020).

Het publiek maken

Vervolgens wordt het belang van **het publiek maken** van de kwestie(s) benadrukt. Palonen et al. (2019) begrijpen politiek als een activiteit in tegenstelling tot de opvatting van politiek als een gebied of sfeer. Dit betekent dat politiek geen grenzen heeft en dat vrijwel alles en iedereen op elk moment deel kan uitmaken van de politiek. Politiek heeft betrekking op wat actoren doen en niet op het veld waarin ze handelen. Politiek is contingent: het is altijd mogelijk om anders te handelen (Palonen et al., 2019). In het activiteitenconcept van politiek, kan politiek overal en op elk moment plaatsvinden. Hierdoor kan elke kwestie politiek worden, op welk niveau en in welke groep van de samenleving

dan ook (Palonen et al., 2019). Palonen et al. (2019) benaderen politiek dus niet als een apart systeem, maar als een vorm van handelen. Politiek-als-handelen maakt maatschappelijke kwesties (opnieuw) publiek (Palonen et al., 2019).

Vanuit die optiek 'gebeurt' politiek op de meest uiteenlopende momenten. Het creëert een dynamiek waarmee politieke tegenstellingen zichtbaar worden. Dit kan uiteindelijk leiden tot een bredere verandering in de samenleving of een gedragen beleid (Boone et al., 2022). Dit kan via diverse kanalen en met de mogelijkheid tot inbreng van meerdere actoren (Boone et al., 2022). Politisering kan veel meer zijn dan een straatactie opzetten (Van Bouchaute et al., 2022). Denk maar aan een theaterstuk, muziek maken, een rap schrijven, een tentoonstelling, een documentaire, getuigenissen, een open brief, een boycot, de pers bereiken of posters ophangen. Al deze (artistieke) vormen van expressie kunnen kwesties zichtbaar en hoorbaar maken (Van Bouchaute et al., 2022).

De vitaliteit van de democratie

Als er wordt gesteld dat politisering bijdraagt tot **de vitaliteit van een democratie**, dan wordt er niet verwezen naar democratie als een bestuursstelsel, maar wel naar democratie als een principe (Boone et al., 2022). Het democratisch uitgangspunt houdt de belofte in dat iedereen mee kan doen aan de politiek (Rancière, 2017). In de realiteit zorgen factoren zoals gender, sociaal-economische status, leeftijd en opleidingsniveau wel degelijk voor een verschil in zeggingsmacht (Boone et al., 2022). "Politisering is cruciaal voor een gezonde democratische dynamiek in de samenleving. Processen van politisering maken kwesties publiek en creëren een opening voor diverse betrokkenen om politiek te handelen" (Boone et al., 2022, p. 30).

Debruyne et al. (2021) benadrukken wel dat politisering geen synoniem is voor de klassieke opdracht van het sociaal werk. Politisering houdt niet al het 'politiek handelen' in. Strategieën als lobbywerk of het signaleren van noden aan beleidsmakers zijn niet zomaar een vorm van 'politisering' (Debruyne et al., 2021). Deze strategieën missen het publieke karakter dat politisering kenmerkt (Debruyne et al., 2021). Binnen deze benadering doen professionals niet alleen aan beleidsbeïnvloeding. Ze willen vooral de ruimere samenleving bewust maken van de structurele problemen in de maatschappij om zo het publieke debat te stimuleren en structurele veranderingen na te streven.

3.2. Verschillende benaderingen van politisering

Politisering is nauw verbonden met **de publieke sfeer** in een democratie. Het kan op verschillende manieren begrepen en uitgewerkt worden (Boone et al., 2022). In deze literatuurstudie proberen we de veelheid aan praktijken van politisering te onderscheiden. Door in de sociaalwetenschappelijke en filosofische literatuur drie verschillende benaderingen ervan te identificeren. We onderscheiden 1) **deliberatieve politisering**, 2) **agonistische politisering** en 3) **leefstijlpolitisering**. Elke benadering wordt omschreven, alsook de bijhorende kritieken. Deze drie benaderingen komen in de sociale realiteit zelden in zuivere vorm voor, maar in verschillende vormen (Oosterlynck et al., 2017).

3.2.1. *Deliberatieve politisering*

Deze benadering wordt onderbouwd door het pleidooi van de Duitse filosoof en socioloog **Jürgen Habermas** voor '**communicatieve rationaliteit**' (Oosterlynck et al., 2017). Daarmee wordt het proces waarin verschillende stellingen met elkaar geconfronteerd worden bedoeld. Burgers moeten via discussie tot een consensus over de geldigheid ervan komen (Oosterlynck et al., 2017). Hierin ontwikkelt Habermas voorwaarden en systemen om via respectvolle discussie tot geldige stellingen te komen (Debruyne et al., 2021). De zoektocht naar een consensus vanuit een **machtsvrije dialoog** in de publieke sfeer staat centraal (Boone et al., 2022; Oosterlynck et al., 2017). Heel veel sociaalwerk praktijken laten zich inspireren door deze benadering (Oosterlynck et al., 2017). Denk maar aan de vele overlegtafels, co-creatie, deliberatie, etc (Debruyne et al., 2021). Habermas wenst een publieke sfeer waarin burgers tot een **rationele consensus** komen over maatschappelijke thema's die ze relevant vinden (Boone et al., 2022).

Kritiek op de consensusbenadering

Het deliberatieve model vertrekt vanuit het (tijdelijk) opheffen van machtsongelijkheid en diverse belangenposities. Dit is een aantrekkelijk ideaal, maar in de realiteit is het onmogelijk om conflicterende visies, belangen en machtsongelijkheid op te heffen of weg te denken in politiserende praktijken (Debruyne et al., 2021; Oosterlynck et al., 2017). Het publieke meningsverschil in politisering verwijst rechtstreeks naar de **onvermijdelijke dissensus** over het samenleven binnen een vitale democratie (Debruyne et al., 2021). Het streven naar consensus kan depolitisering in de hand werken (Debruyne & Van Bouchaute, 2014).

Debruyne et al. (2021) waarschuwen voor politisering als een deliberatief proces. Dit is volgens hen een doodlopend spoor. Aangezien vormgeven aan de samenleving het besef inhoudt dat die samenleving altijd al door macht bezet is (Debruyne et al., 2021). Dit werd theoretisch uitgewerkt door de post-foundationalistische stroming. Dit zijn verschillende kritische denkers die niet meer geloven in een finale grond voor de democratie (Debruyne et al., 2021). Er kan nooit een definitieve, gerealiseerde democratie bestaan, want de democratie is nooit af en kan nooit af zijn (Debruyne et al., 2021). Elke ordening van de samenleving is contingent en voorlopig. Het houdt tekorten en ongelijkheden in en kan altijd aangevochten worden. Politisering is dus eerder een specifieke en schaarse praxis (Debruyne et al., 2021). Het zoeken naar consensus **depolitiseert**, omdat het onvermijdelijke meningsverschillen toedekt (Oosterlynck et al., 2017).

3.2.2. *Agonistische politisering*

Agonisme is een tweede benadering. Het is sterk gericht op democratisch debat waar veel ruimte is voor **tegengestelde meningen** (Boone et al., 2022; Debruyne et al., 2021; Oosterlynck et al., 2017). Agonisme herwaardeert conflict als bron van democratische vernieuwing (Oosterlynck et al., 2017). Deze benadering wordt theoretisch onderbouwd met het werk van de Belgische politicologe **Chantal Mouffe**. Volgens Mouffe (2005, 2009) is een consensus in de samenleving onmogelijk en zelfs onwenselijk. De democratie in onze samenleving kan enkel werken en in stand gehouden worden als er ruimte is voor **tegenspraak en onenigheid** (Mouffe, 2005, 2009).

Als politisering wordt ingevuld als het bereiken van een consensus door een machtsvrije dialoog, dan verliest het concept haar scherpe inhoud, wat impact heeft op de praktijk (Debruyne et al., 2021).

De politiek/Het politieke

Mouffe (2005) maakt een onderscheid tussen 'de politiek' en 'het politieke'. Met '**de politiek**' duidt ze op het geheel van praktijken en instellingen waarmee een orde gecreëerd wordt (Mouffe, 2005). Met andere woorden, de politiek verwijst naar het dagelijkse beheer van het samenleven via procedures, regels, instellingen en sociale rollen (Oosterlynck et al., 2017). Met '**het politieke**' duidt ze op de dimensie van antagonisme die volgens haar constitutief is voor menselijke samenlevingen. Het politieke impliceert dat iedereen politiek kan zijn (Mouffe, 2005). Het politieke gaat over het fundamentele meningsverschil over de organisatie van het samenleven (Oosterlynck et al., 2017).

Van antagonisme naar agonisme

Mouffe onderbouwt politisering als dissensus en conflict vanuit een antagonisme, '**vriend/vijand-principe**', maar buigt dat antagonisme om tot 'agonisme' (Mouffe, 2005). Volgens Mouffe (2005) is de uitdaging om politieke vijandschap te veranderen naar een situatie waarin de ander gezien wordt als een **legitieme politieke tegenstander**, waar men het wel mee oneens is, maar waarvan men het bestaansrecht niet in twijfel trekt. Dit is een cruciaal kenmerk van democratie (Mouffe, 2005). Een democratie moet zoveel mogelijk verschillende visies, perspectieven en meningen betrekken bij het maatschappelijke debat. Als antagonismen verkeerd worden herkend, is de tegenstander geneigd onzichtbaar te worden of wordt hij gecriminaliseerd (Mouffe, 2005).

Tegenhegemonisch discours

Mouffe gebruikt het begrip **hegemonie** van Antonio Gramsci om het proces aan te duiden waarin een bepaalde orde wordt geconstrueerd en de dominantie van de heersende klasse als vanzelfsprekend wordt geconsolideerd (Bečević & Herz, 2023). Uitsluitingen zijn constitutief voor elke hegemonie en genereren antagonismen. Antagonismen kunnen het uitgangspunt vormen voor de articulatie van tegen-hegemonische praktijken (Mouffe, 2005). Auteurs als Mouffe en Laclau, richten zich op de ontwikkeling van een nieuwe 'wij' die coalities opbouwt rond een tegenhegemonisch discours (Mouffe, 2005). In plaats van het streven naar consensus, moet er gestreefd worden naar de confrontatie van verschillende hegemonische politieke projecten tegen elkaar (Mouffe, 2005). Rond alternatieve maatschappijvisie(s) worden diverse groepsidentiteiten en -belangen aan elkaar gelinkt. Op deze manier wordt de bestaande orde uitgedaagd. De beweging rond klimaatrechtvaardigheid is hier een voorbeeld van (Kenis & Mathijs, 2014). Het succes van de tegen-hegemoniale beweging hangt af van de vorming van nieuwe politieke projecten en allianties die in staat zijn om brede publieke steun te verwerven (Bečević & Herz, 2023).

De affectieve dimensie

In een liberale democratie wordt de affectieve dimensie, die ontstaat bij collectieve identiteiten, vaak genegeerd (Mouffe, 2005). Er wordt verondersteld dat deze collectieve identificaties en passies zullen

verdwijnen door de evolutie naar meer individualisme (Mouffe, 2005). Democratische politiek kan niet beperkt blijven tot het sluiten van compromissen. Het moet echt inspelen op de verlangens en fantasieën van mensen (Mouffe, 2005). **Passies** kunnen politiek gemobiliseerd worden binnen het spectrum van het democratische proces (Mouffe, 2005).

3.2.3. Subpolitiek

Subpolitiek is een derde benadering van politisering. Het begrip subpolitiek komt van de Duitse socioloog **Ullrich Beck** (Beck, 1994; Debruyne et al., 2021; Oosterlynck et al., 2017). Volgens Beck (1994) belanden we in een **risicomaatschappij**. Het concept verwijst naar een fase in de ontwikkeling van de moderne maatschappij. Waarin de sociale, politieke, economische, ecologische en individuele risico's de huidige politieke capaciteit om ze te beheren overstijgen. In de zoektocht naar oplossingen voor deze ecologische, sociaaleconomische en individualiseringsrisico's rekent Beck in de eerste plaats niet langer op collectieve spelers zoals vakbonden en partijen maar op de kracht van '**reflexieve individuen**' (Beck, 1994; Debruyne et al., 2021).

Met zijn notie van '**subpolitiek**' wijst hij op het vormgeven van de samenleving van **onderaf**, via keuzes over de eigen levensstijl tot burgerbewegingen (Beck, 1994). Door subpolitisering zijn er meer mogelijkheden om een stem en een aandeel te hebben in de inrichting van de samenleving (Beck, 1994). Enerzijds gaat subpolitiek over de trend waarbij voorheen **private kwesties** zoals seksualiteit, voeding en de kwaliteit van de leefomgeving de inzet van **publiek debat** worden. Burgers gaan zich veel reflectiever opstellen in hun individuele keuzes en gaan er de politieke relevantie van benadrukken (Beck, 1994; Oosterlynck et al., 2017). Anderzijds verwijst subpolitiek naar het verbreden van de **politieke arena**. Meningsverschillen kunnen publiek gemaakt worden voorbij de conventionele politieke arena's zoals politieke partijen, parlement en vakbonden (Beck, 1994).

Kritiek op subpolitiek

Debruyne et al. (2021) waarschuwen voor politisering als subpolitiek. Door de nadruk te leggen op het handelen van reflexieve individuen verdwijnen collectieve identiteiten en groepen uit beeld. Dat maakt het onmogelijk om de essentie van politiek, namelijk dat de samenleving steeds opnieuw door en vanuit machtsverhoudingen wordt gevormd, te verstaan (Debruyne et al., 2021). De nadruk ligt nu enorm op het individu. Machtsrelaties, gevestigde belangen en sterke lobbygroepen komen in het subpolitieke verhaal weinig aanbod, maar spelen wel degelijk een belangrijke rol in de vormgeving van de samenleving (Debruyne et al., 2021). Als subpolitiek van reflexieve individuen als te vanzelfsprekend wordt aangenomen als strategie van politisering kan het leiden tot een depolitiserende '**exit-politiek**'. In plaats van machtige actoren zoals regeringen en bedrijven ter verantwoording te roepen (Debruyne et al., 2021), aanvaarden en promoten subpolitieke activisten een neoliberaal dogma van individuele verantwoordelijkheid. Het feit dat ze die subpolitiek alleen of collectief beoefenen maakt daarbij geen verschil (Debruyne et al., 2021).

Prefiguratieve praktijken

Om niet te vervallen in de exit-optie moeten politiserende praktijken de bestaande orde (blijven) uitdagen op plaatsen waar barsten zitten. Debruyne et al. (2021) stellen **prefiguratieve praktijken** voor als alternatief. Het is een term uit anarchistische hoek (Boone et al., 2022). Prefiguratie is een politieke praktijk die zich ontvouwt in het hier en nu (Debruyne & Van Bouchaute, 2021). Het zijn concrete collectieve interventies die alternatieven voorstellen voor de huidige samenleving (Boone et al., 2022).

Prefiguratie verwijst naar experimenten met egalitaire praktijken, democratische ruimtes en alternatieve manieren van omgaan die anticiperen op een toekomstige samenleving die nog niet volledig kan worden gerealiseerd (Debruyne et al., 2021). Door in de praktijk het doel te voorafbeelden probeert men een beeld te vormen van hoe dat ideaal er concreet kan uitzien (Debruyne & Van Bouchaute, 2021). Het berust op de kracht van verbeelding (Debruyne & Van Bouchaute, 2021).

3.3. Het subject van politisering

Boone et al. (2022) onderscheiden twee benaderingen over het subject van de politisering. Ten eerste verwijzen ze naar de klassieke belangenbehartiging '**in naam van**'. Professionals werken politiserend in naam van burgers (Boone et al., 2022). Binnen deze benadering hebben professionals vooral een signaalfunctie. Ze stellen vast wat er in de samenleving gebeurt en detecteren noden. Ze bedenken vervolgens oplossingen en gaan die noden en oplossingen in naam van burgers, cliënten, buurten, verenigingen verdedigen (Boone et al., 2022). De tweede benadering, '**samen met**', verwijst naar de rol die professionals opnemen in de bewustwording van mensen zodat ze zelf hun stem kunnen laten horen (Boone et al., 2022). Deze benadering vinden we terug in het werk van Paolo Freire en Jaques Rancière (Boone et al., 2022).

3.3.1. Paolo Freire

Filosoof en pedagoog Paulo Freire schreef de **pedagogie van de onderdrukten**. De essentie van de pedagogiek van de onderdrukten is dat mensen, dankzij bewustmaking en bewustwording de **cultuur van het zwijgen** leren doorbreken om zelf te spreken (Freire et al., 1972).

Paulo Freire heeft het over een 'cultuur van zwijgen'. Mensen die onderdrukt worden, gaan hun situatie na een tijd als normaal beschouwen (Freire et al., 1972). Ze ondergaan een vorm van onderdrukking en hebben het gevoel dat ze hier geen echte impact op hebben. Op deze manier verinnerlijken ze de maatschappelijke uitsluitingsmechanismen (Freire et al., 1972). Om dit fatalisme te doorbreken is volgens Freire '**culturele actie**' nodig met als doel een gezamenlijk bewustwordingsproces op gang te trekken. Er worden dialogische processen opgezet, vertrekkend vanuit de alledaagse beleving van de onderdrukten. Het doel is dat de onderdrukten beginnen in te zien dat zij diegenen zijn die de werkelijkheid eigenlijk vormgeven (Freire et al., 1972).

Het leerproces van Freire contrasteert sterk met de meer klassieke vormen van educatie, waarbij de leraar alle kennis bezit en die overdraagt naar de leerling (Freire et al., 1972). De **dialogoog** staat centraal. De deelnemers leren net door die wederkerige processen hun eigen situatie te problematiseren en analyseren. Langzaamaan beseffen ze dat hun handelen wel degelijk een impact kan hebben en gaan ze uiteindelijk over tot actie. Freire is overtuigd dat de wereld kan veranderen als je de mensen verandert (Freire et al., 1972).

3.3.2. Jaques Rancière

Gelijkheid als uitgangspunt

Rancière (2017) heeft een radicale opvatting van democratie. Hij stelt dat iedereen kan en mag spreken over het samenleven als gelijke. Hij wijst het 'spreken namens' volledig af (Boone et al., 2022).

Volgens hem houdt het democratisch principe in dat er geen ultieme grond is om te bepalen wie wel (of geen) recht heeft om de samenleving mee te ordenen (Rancière, 2017). Leeftijd, gender, rijkdom en opleiding spelen een grote rol in de feitelijke hiërarchie van elke bestaande orde, maar het democratisch principe ondermijnt die hiërarchie, omdat er nu eenmaal geen 'laatste grond' is om te bepalen dat iemand beter geplaatst is dan een ander om iets te zeggen over de publieke zaak (Rancière, 2017). Volgens Rancière is iedereen even intelligent als een ander als het erop aankomt om mee te bepalen hoe de samenleving in mekaar moet zitten (Boone et al., 2022).

In die zin kan iedereen aan politiek doen, ook kinderen en jongeren. Veel te vaak beschouwen we kinderen en jongeren niet als gelijke medeburgers. Ze zijn te jong, te naïef, niet slim of ervaren genoeg.

Politieke actie

Voor Rancière is politieke actie het aan de oppervlakte brengen van deze onderliggende gelijkheid (Oosterlynck et al., 2017). Dit houdt in dat er gehandeld wordt los van de (hiërarchische) rollen die de sociale orde toekent en vanuit de aanname dat iedereen gelijk is (Oosterlynck et al., 2017). Voor Rancière ontstaat politiek daar waar iemand zich als gelijke opstelt, de ongelijkheid waarmee die geconfronteerd wordt, aanklaagt en daardoor de sociale orde in vraag stelt (Oosterlynck et al., 2017). Politieke actie houdt zich bezig met het creëren van een ruimte waarin iets nieuws gehoord of gezien kan worden (Oosterlynck et al., 2017). Dit is waar echte democratie over gaat volgens Rancière.

Politieke emancipatie

Rancière's ideeën verschillen van theorieën die politieke emancipatie enkel mogelijk achten door bewustmaking van de onderdrukten. Het proces van bewustmaking leidt volgens Rancière enkel tot het installeren van nieuwe vormen van ongelijkheid (Boone et al., 2022). Ongelijkheid tussen de alwetende leermeester en de onwetende leerling. Voor hem is emancipatie gebaseerd op het principe van gelijke intelligentie. Iedereen is eigenlijk altijd al in staat geweest om deel te nemen aan het

gesprek over hoe de samenleving er kan of zou moeten uitzien. Vanuit die overtuiging beargumenteert Rancière dat er geen specifieke methode kan zijn om mensen te emanciperen. Het gaat niet om bewustwording, maar over het stimuleren om het aanwezige potentieel verder te benutten (Boone et al., 2022).

Emancipatie kan alleen maar door de mensen zelf in handen worden genomen (Boone et al., 2022). Professionals kunnen hen hierin enkel ondersteunen als ze hen als gelijken behandelen. Emancipatie zal dus niet gerealiseerd worden door mensen een uitleg te geven die aangepast is aan hun niveau van intelligentie, want die verhouding vertrekt van het principe van ongelijkheid (Boone et al., 2022).

Politiek subject

Rancière richt zich op de effecten van mensen die handelen alsof ze gelijk zijn (Oosterlynck et al., 2017). Deze handelingen impliceren dat individuen zichzelf afzetten van de identiteiten en rollen die de bestaande sociale orde hen toekent (Oosterlynck et al., 2017).

Tijdens het proces van in vraag stellen, ontstaat een nieuw 'politiek subject' (Oosterlynck et al., 2017). "Een politiek subject is iemand die zich losmaakt van de plek die hem is toegewezen in de private, niet-politieke wereld die dergelijke termen impliceren (Rancière, 2017, p. 91)."

Bijvoorbeeld de 'illegaal' wordt 'mens zonder papieren' en dus in de eerste plaats mens en gelijk aan andere mensen (Oosterlynck et al., 2017). In deze processen van 'subjectivering' ligt volgens Rancière de kern van politisering besloten (Oosterlynck et al., 2017).

Het doel van Rancière is niet de constructie van een alternatieve collectieve identiteit, maar de desidentificatie en de manifestatie van de gelijkheid die aan elke sociale relatie ten grondslag ligt (Oosterlynck et al., 2017). Indien er al sprake is van een collectief subject in de politieke handeling van Rancière, dan is dat niet gebaseerd op identiteit maar op de weigering van identiteit (Oosterlynck et al., 2017).

3.4. Politiserend methodisch handelen

Palonen et al. (2019) benaderen politisering als een **multilevel concept**. Een 'multilevel concept' is een concept dat in meerdere contexten kan worden toegepast. Het concept 'politisering' kan zowel een diepe kritische theoretische en zelfs filosofische betekenis hebben, alsook verwijzen naar concrete handelingen die gemeten kunnen worden in empirisch onderzoek (Wood, 2015).

Volgens Boone et al. (2022) krijgen politiserende praktijken vorm op drie aparte analyseniveaus, micro-, meso- en macroniveau (Boone et al., 2022). Boone et al. (2022) lichten toe dat op elk van deze drie niveaus mensen in **interactie** treden met elkaar. Door de drie niveaus te onderscheiden, wordt de gelaagdheid van politiserend werken zichtbaar. Hiermee willen Boone et al. (2022) benadrukken dat elke sociaalwerkpraktijk altijd een opportuniteit biedt om de politiserende opdracht op te nemen.

3.4.1. Politiseren op micro-niveau

Op het microniveau ligt de focus op de **dagelijkse praktijk** van het sociaal werk in interactie met inwoners, cliënten, gebruikers, participanten, ... (Boone et al., 2022). Zelfs op dit microniveau zijn er altijd mogelijkheden om het publieke meningsverschil op gang te brengen (Boone et al., 2022). Politiserend werken kan vertrekken vanuit heel concrete ervaringen die de sociaal werker in zijn dagelijkse praktijk opdoet en die de basis vormen om een kwestie publiek in vraag te stellen (Boone et al., 2022). Processen van politisering starten zodra een kwestie niet langer wordt beschouwd als privaat, maar als publiek – een probleem wat ons allen in de samenleving aangaat. Het bewustwordingsproces van een individuele ervaring naar collectieve actie vormt vaak de kern van een politiserend proces (Boone et al., 2022). Deze transformatie is een langdurig en soms wat verborgen of miskend proces, maar vormt heel vaak de kern of basis voor de (door)start van een meer diepgaand politiserend proces (Boone et al., 2022).

Discretionaire ruimte

Politiseren op micro-niveau kan door de discretionaire ruimte te benutten (Debruyne et al., 2021). De discretionaire ruimte is een begrip van de Amerikaanse onderzoeker **Michael Lipsky** (Lipsky, 2010). Het verwijst naar de ruimte die professionals krijgen of nemen om binnen de grenzen van de wet of bestaande regels te handelen (Lipsky, 2010).

Decorte & Roose (2020) benadrukken dat degenen die over een beleid beslissen de democratische legitimiteit hebben. Maar professionals die het beleid uitvoeren op 'straatniveau' begrijpen beter met welke problemen cliënten geconfronteerd worden, wat de effecten zijn van bepaalde beleidsbeslissingen en wat er nodig is om hierop een antwoord te bieden (Hermans, 2014). Professionals zijn dus **“street-level” bureaucraten** die functioneren binnen publieke of semi-publieke voorzieningen (De Corte & Roose, 2020; Hermans, 2014; Lipsky, 2010). Ze geven vorm aan het organisatie- en overheidsbeleid. Ze passen dit beleid toe in de praktijk (De Corte & Roose, 2020; Hermans, 2014). Hermans (2014) benadrukt dat er een brede consensus is binnen het sociaal werk dat de signaalfunctie één van de kerntaken van professionals is.

Debruyne et al. (2021) benadrukken dat de discretionaire ruimte op zichzelf niet dé facto politiserend is. Maar het kan wel een belangrijke opstap naar politisering zijn. Experimenteren binnen de discretionaire ruimte kan een begin zijn om kwesties collectiever aan te pakken en te beslissen om het wel/niet publiek te maken (Debruyne et al., 2021).

3.4.2. Politiseren op meso-niveau

Op mesoniveau vertrekken we vanuit het perspectief van de vele **organisaties** die binnen het brede sociale domein actief zijn (Boone et al., 2022). Op dit niveau kijken we naar de interactie tussen individuen binnen grotere entiteiten zoals (zorg)voorzieningen, verenigingen, sportclubs, overheidsdiensten,... (Boone et al., 2022). Het politiserend proces krijgt vorm binnen de wederkerige interactie of de samenwerking tussen de diverse spelers die binnen zo'n team, organisatie of entiteit

actief zijn. Beslissingen die voortvloeien uit de onderlinge interactie of samenwerking binnen en tussen deze eenheden hebben gevolgen voor de groepen tot wie de eenheid zich richt (Boone et al., 2022). Bij politisering op mesoniveau kunnen bovendien de interne, dominante logica's binnen individuele organisaties, instellingen of verenigingen worden bevraagd door werkers en deelnemers (Boone et al., 2022).

3.4.3. Politiseren op macro-niveau

Op het macroniveau vertrekken we vanuit het perspectief van **de samenleving** of de gemeenschap als geheel (Boone et al., 2022). Onze aandacht verschuift naar de bredere samenleving en de rol en inbreng van zowel publieke, semipublieke en niet-publieke spelers, instellingen, organisaties, verenigingen, comités, ... (Boone et al., 2022). Door te politiseren proberen deze niet-publieke spelers enerzijds invloed te hebben op de agenda van beleidsmakers of te wegen op de voorbereiding, implementatie of evaluatie van delen van het overheidsbeleid (Boone et al., 2022). Anderzijds kunnen ze ook de bredere opvattingen of de dominante cultuur binnen een samenleving bevragen of mee vormgeven (Boone et al., 2022). Het brede maatschappelijke middenveld is niet enkel een dienstverlener, maar vervult evengoed een rol als belangenbehartiger. Maatschappelijke organisaties hebben een kritische "waakhondfunctie" ten aanzien van de overheid en de bredere maatschappelijke opvattingen die in een gemeenschap aanwezig zijn (De Corte & Roose, 2020).

Politisering mag niet begrepen worden als de macro-methode van 'beleidswerk' in het sociaal werk (Debruyne et al., 2021). Debruyne et al. (2021) waarschuwen voor de valkuil dat er een imaginaire grens wordt getrokken tussen het 'gewone' sociaal werk en het 'politiserende' werk. Zo krijgt politisering een apart doelstellingskader, een aparte strategie met werkers die daar een specifieke rol voor krijgen en een specifiek methodisch kader (Debruyne et al., 2021). "Die reductie tot een aparte 'rol' of 'methodiek' trekt politisering weg van de 'gewone' praktijken in het sociaal werk. Dit kan ertoe bijdragen dat er net een depolitisering ontstaat" (Debruyne et al., 2021, p. 7).

3.5. Politiserend werken als ideologisch kader

Ferguson & Lavalette (2006) tonen aan dat het belangrijk is om te identificeren hoe mondiale processen – economisch, cultureel, ideologisch – het sociaal werk hebben beïnvloed. Nergens is sociaal werk ontsnapt aan de druk van de neoliberale globalisering. De effecten van **neoliberaal beleid** op sociaal werk zijn besproken in verschillende publicaties (Bečević & Herz, 2023; Brown, 2018; Ferguson & Lavalette, 2006; Harris, 2014; Van Bouchaute & Debaene, 2019). Neoliberaal sociaal werk ondermijnt de waardebasis en de praktijkbasis van traditioneel sociaal werk (Bečević & Herz, 2023; Ferguson & Lavalette, 2006).

Politiserende praktijken onder druk door het neoliberalisme

Het neoliberalisme ondermijnt de mogelijkheid van politisering op een fundamentele wijze (Van Bouchaute & Debaene, 2019). Het neoliberalisme wordt begrepen als een economische doctrine die van buitenaf het sociaal werk bedreigt vanuit een vrijemarktlogica. Het sociaal werk wordt tegenover die neoliberale doctrine geplaatst, als een verhaal van menselijkheid en solidariteit (Van Bouchaute

& Debaene, 2019). Van Bouchaute & Debaene (2019) stellen dat het neoliberalisme niet enkel een externe bedreiging voor het sociaal werk is, het is een denkwijze die het sociaal werk binnensluipt. Het gaat om een rationaliteit die niet alleen het politieke bestuur legitimeert maar ons hele bestaan structureert, vormgeeft en laat begrijpen (Brown, 2018).

De **neoliberale rationaliteit** dringt door tot alle sferen en activiteiten (Brown, 2018). Het is een geheel van als evident beschouwde waarheden betreffende fundamentele eigenschappen van mensen, samenleving, economie, staten en rechten, die ons denken domineren (Brown, 2018). De heersende neoliberale rationaliteit heeft als gevolg dat ngo's, non-profitorganisaties, scholen, buurtverenigingen en zelfs sociale bewegingen die zichzelf zien als tegenstanders van liberaal economisch beleid, zich toch laten organiseren door de neoliberale rationaliteit (Brown, 2018).

Dit heeft **depolitisering** als gevolg. Depolitisering wordt vaak gedefinieerd als een reeks tactieken, instrumenten en processen die het politieke karakter van besluitvorming opheffen en het vermogen tot collectieve actie verminderen (Wood, 2015).

Sociaal-werk als tegengewicht?

Van Bouchaute & Debaene (2019) stellen dat een subtiele neoliberalisering in het sociaal werk niet zo makkelijk te bestrijden is. Bestaande emancipatorische concepten uit de traditie van het sociaal werk worden verder gehanteerd maar dan op een neoliberale manier. Politiserend sociaal werk is vandaag niet vanzelfsprekend (Van Bouchaute & Debaene, 2019). Het kan niet zomaar in opleidingen worden aangeleerd of worden ingezet als afzonderlijke macro-strategie in het werkveld, terwijl de sluipende neoliberalisering ongestoord verder gaat (Van Bouchaute & Debaene, 2019).

Sociaal werk is dus niet mislukt omdat het het liberaal monster niet weet uit te schakelen (Van Bouchaute & Debaene, 2019). Het sociaal werk en burgers slagen er nog altijd in zaken op de politieke agenda te zetten. De afgelopen jaren hebben we BLM, de klimaatmarsen, Justice4Mawda gehad en som maar op. Overal waar sociaal werkers weigeren pure uitvoerders te zijn in dienst van het stilzwijgend groot verhaal van het neoliberalisme, is democratie aanwezig (Van Bouchaute & Debaene, 2019).

Paradoxaal genoeg kan liberaal beleid een **repolitiserende 'backlash'** bevorderen (Wood, 2015). Er zijn nog steeds organisaties die zich afzetten tegen het neoliberale discours en de depolitisering die er het gevolg van is. Dat proces wordt repolitisering genoemd. De organisaties werken nieuwe actievormen uit of zetten in op bestaande en nieuwe netwerken tussen middenveldorganisaties (Debruyne & Van Bouchaute, 2014). Deze acties zetten de liberale hegemonie onder druk (Wood, 2015).

Politiserend werken als ideologisch kader

Volgens Mouffe (2005) zijn we sinds de ineenstorting van de Sovjetunie getuige van de onbetwiste hegemonie van het neoliberalisme. Het neoliberalisme beweert dat er geen alternatief meer is. Mouffe (2005) beargumenteert dat het feit dat het contingente karakter vandaag de dag niet wordt

erkend, te wijten is aan de afwezigheid van tegen-hegemoniale projecten. Volgens Mouffe (2005) is de effectieve manier om machtsrelaties uit te dagen, een hegemoniale manier, via een proces van ontleding van bestaande praktijken en creatie van een nieuwe discours en instituties.

Het politiserende in sociaal werk is geen methodisch kader, maar een **ideologisch kader** (Debruyne et al., 2021). Als sociaal werk deze uitdaging, om onrechtvaardig beleid te veranderen, niet aangaat, dan wordt het slechts een bevestigende praktijk van de **status quo** (De Corte & Roose, 2020).

3. Conclusie

Jeugdwerk ontwikkelt zich niet in een maatschappelijk vacuüm maar krijgt vorm op de golven van de geschiedenis. Het bevindt zich tussen staat en burgers in een maatschappelijk kwetsbare positie (Debruyne et al., 2021). Jeugdwerkers worden geconfronteerd met 'complexe' of 'uitdagende' problemen en werken in een context waar meerdere actoren met verschillende en vaak conflicterende belangen, ideeën en oplossingsstrategieën intersekteren (Cools & Raeymaeckers, 2017). Debruyne et al. (2021) benadrukken dat in tijden van crisis en transitie, zoals vandaag, het jeugdwerk haar middenpositie scherper moet bepalen en invullen. Dit daagt uit tot politieke positionering van het jeugdwerk en politiserend werken.

We kunnen concluderen dat politisering een specifiek concept is (Debruyne et al., 2021). Debruyne et al. (2021) benadrukken dat "Hoewel politieke denkers over "politisering" niet alles delen met elkaar, delen ze wel het idee dat politisering de bestaande organisatie van een idee over de samenleving openbreekt of in vraag stelt (p. 11)."

De verschillende mogelijke invullingen van politisering geven de veelzijdige manier weer waarop middenveldorganisaties vandaag een vernieuwende invulling kunnen geven aan hun politieke opdracht. Hoe deze invulling zich vertaalt in het jeugdwerk onderzoeken we verder in deze masterproef.

4. Onderzoeksvragen/conceptueel model

Deze masterproef verkent de actuele betekenis van politiserend handelen in Brusselse jeugdwerkorganisaties door een antwoord te geven op de volgende drie onderzoeksvragen. Om de vragen te kunnen beantwoorden is het noodzakelijk om ze op te splitsen in kleinere deelvragen. Ten eerste ligt de focus op wat Brusselse jeugdwerkers verstaan onder het begrip politisering. Vervolgens wordt onderzocht hoe politiserende praktijken verlopen. Tot slot bestuderen we de effecten van een politiserende actie op deelnemende jongeren en beleidsmakers.

(1) Welke invulling geven Brusselse jeugdwerkers aan het begrip politisering?

(2) Hoe ontstaan politiserende praktijken in Brusselse jeugdwerkorganisaties?

- a. Wat is **de aanleiding** van een politiserende actie?
- b. Welke **vormen** nemen politiserende praktijken van Brusselse jeugdwerkorganisaties aan?
- c. Wat zijn de **drempels** van een politiserende praktijk?
- d. Wat zijn **succesfactoren** van een politiserende praktijk?

(3) Wat zijn de effecten van een politiserende actie, volgens Brusselse jeugdwerkers?

- a. Wat was het effect op **de jongeren** die deelnamen aan een politiserende actie van een Brusselse jeugdwerkorganisatie, volgens Brusselse jeugdwerkers?
- b. Hoe reageren **beleidsmakers** op politiserende praktijken van Brusselse jeugdwerkorganisaties, volgens Brusselse jeugdwerkers?

Aan de hand van deze onderzoeksvragen werd volgend conceptueel model opgesteld:

Figuur 1: conceptueel model

Deel 2: Data en methode

Onderzoeksopzet

Dit onderzoek hanteert kwalitatieve methoden om te onderzoeken hoe Brusselse jeugdwerkers politiserend handelen. De keuze voor een kwalitatief onderzoeksopzet heeft impact op de interpretatie van de betrouwbaarheid en de validiteit van het onderzoek. Zoals aangehaald door Maso en Smaling (1998) in hun handboek over kwalitatief onderzoek:

In kwalitatief onderzoek is feitelijke herhaling van een onderzoek of onderdelen ervan vaak echter niet mogelijk doordat de onderzochte situatie verandert, zodat slechts **virtuele herhaalbaarheid** kan worden verlangd. Virtuele herhaalbaarheid betekent dat een onderzoek en onderdelen ervan in principe precies zo zouden kunnen worden herhaald, en dus in principe in dezelfde situatie door andere onderzoekers opnieuw zouden kunnen worden uitgevoerd met dezelfde methoden en technieken als de werkelijkheid zelf niet veranderd was. Virtuele herhaalbaarheid moet mogelijk worden gemaakt door uitgebreide rapportage van de oorspronkelijke uitvoering van het onderzoek. (P.68)

Daarom worden de gebruikte onderzoekstechnieken zo goed mogelijk geduid in dit deel. Om betrouwbaar te zijn moet de kwalitatieve analyse controleerbaar zijn (Agius, 2013), zodat de stappen die tot een bepaalde interpretatie leiden, kunnen worden nagegaan (Agius, 2013).

Er zijn verschillende manieren om de externe betrouwbaarheid of navolgbaarheid te vergroten. Dit kan door de rol van de onderzoeker in de onderzoekssituatie te bespreken. De gekozen deelnemers te verantwoorden; de situaties, condities en sociale context van het onderzoeksproject toe te lichten; en tot slot, de gekozen methoden te beargumenteren (Maso & Smaling, 1998).

Wat betreft **de externe validiteit**, zijn de resultaten van dit onderzoek niet generaliseerbaar (Agius, 2013). Dit onderzoek gaat op zoek naar contextafhankelijke kennis en ervaring (Flyvberg, 2006) van Brusselse jeugdwerkers. Bij kwalitatief onderzoek is de generaliseerbaarheid gebaseerd op de veronderstelling dat het waardevol is om bepaalde situaties of mensen te begrijpen (Agius, 2013). Dit betekent niet dat bepaalde inzichten of discussiepunten niet relevant kunnen zijn in andere contexten. Bovendien kan het een startpunt zijn voor nieuw onderzoek.

Tot slot treffen we verschillende maatregelen om **de interne validiteit** van het onderzoek te verhogen. We gebruiken verschillende databronnen in functie van databronnentriangulatie (Maso & Smaling, 1998). Alsook doen we een theoretische triangulatie door meerdere relevante theorieën rond politiserende benaderingen te vergelijken (Adams & Cox, 2008; Maso & Smaling, 1998). Dit zorgt voor een rijker beeld rond het onderzoeksthema. Kwalitatief onderzoek rust voor een belangrijk deel op de interpretatie van de onderzoeker. De kans op interpretatiefouten is onvermijdelijk aanwezig (Cypress, 2015; Maso & Smaling, 1998).

1. Deelnemers

In kwalitatief onderzoek wordt gebruik gemaakt van doelgerichte steekproeven (Agius, 2013; Cypress, 2015; Maso & Smaling, 1998; Mortelmans, 2020). De deelnemers aan het onderzoek worden doelbewust geselecteerd op basis van relevante kenmerken voor de vragen die worden onderzocht (Agius, 2013; Swanborn, 2002). Deze masterproef maakt gebruik van interviews met sleutelinformanten. We selecteren jeugdwerkers die inzichten verschaffen in het onderzoeksgebied en -thema: "sleutelinformanten worden geselecteerd op basis van hun kennis en rol in een omgeving en hun bereidheid en vermogen om als vertalers, leraren, mentors en of commentatoren voor de onderzoeker te fungeren" (DiCicco-Bloom & Crabtree, 2006, p. 315).

In het kader van dit onderzoek beschouwen we jeugdwerkers als deskundigen op vlak van politiserende acties binnen het jeugdwerk. Zij bieden informatie over het onderzoeksonderwerp aan de onderzoeker en aan elkaar (Swanborn, 2002). Ze wisselen uitdagingen, wensen, beelden, ideeën en oplossingen met elkaar uit (Swanborn, 2002). Door met hen in gesprek te gaan, verzamelen we kennis 'uit het veld'. Het positieve effect hiervan is dat de deelnemers zich identificeren met het onderzoek omdat ze betrokken zijn bij de dataverzameling (Swanborn, 2002). Deelnemers geven input vanuit hun beleving en perspectief. Zo wordt de onderzoeker geconfronteerd met diverse 'lezingen' van de realiteit. Een bijkomend voordeel van participatieve onderzoeksmethodes, is dat het het draagvlak voor beleidsadviezen vergroot (Swanborn, 2002).

Twee belangrijke criteria werden in acht genomen bij de selectie van de deelnemers. Ten eerste moet de deelnemer werkzaam zijn binnen een Brusselse jeugdwerkorganisatie. Daarnaast wordt verwacht dat de deelnemer een band heeft met het onderwerp 'politisering'. Deze 'band' kan zich op verschillende manieren vertalen. Zoals een sterke visie op het thema, betrokkenheid bij het uitstippelen van beleid, het begeleiden en/of deelnemen aan politiserende acties.

Er werd een mail verstuurd naar verschillende organisaties die bezig zijn rond het thema 'politisering', namelijk SAAMO Brussel, Socius, De Ambrassade en Uit De Marge. Aan hun werd de volgende vraag gesteld: "Welke Brusselse jeugdwerkorganisaties werken politiserend?" Volgende organisaties werden genoemd: JES, D'Broej, Debateville, Cultureghem en Toestand vzw. Deze organisaties heb ik gecontacteerd om deel te nemen. Daarnaast sprak ik ook Globelink vzw, Nakama vzw, Bekile vzw, JNM Brussel, Cachet vzw, Circus zonder handen vzw, Youca vzw, School zonder racisme vzw, Formaat vzw, Vlaamse Dienst Speelpleinwerk vzw, Foyer vzw, VGC jeugdraad, Tada vzw, Labolobo vzw, Entree vzw, Chiro aan om deel te nemen.

Alle mogelijke deelnemers ontvingen een uitnodigingsmail (zie bijlage 1). De uitnodigingsmail bevatte een link naar een gedeeld google drive document. Zodat deelnemers zich kunnen opgeven voor een focusgroep naar keuze. Eens er vier mensen waren "ingeschreven" voor een dag liet ik de focusgroep doorgaan.

Er is voor gekozen om geen persoonlijke informatie van de respondenten te verzamelen of te vermelden. De opsomming van de respondenten komt niet overeen met de opsomming van de deelnemende organisaties hieronder.

Tabel 1*Overzicht deelnemende respondenten (N=14)*

Label	Datum	Focusgroep
R1	19/04/2023	F1
R2	19/04/2023	F1
R3	19/04/2023	F1
R4	19/04/2023	F1
R5	12/05/2023	F2
R6	12/05/2023	F2
R7	26/05/2023	F3
R8	26/05/2023	F3
R9	26/05/2023	F3
R10	21/06/2023	F4
R11	21/06/2023	F4
R12	21/06/2023	F4
R13	21/06/2023	F4
R14	21/06/2023	F4

2. Dataverzamelmethode

Om informatie te verkrijgen over politiserende acties binnen het jeugdwerk kiezen we voor focusgroepen. De keuze voor het gebruik van focusgroepen ligt in de participatieve aard van dit onderzoek. Het is niet alleen de bedoeling om als onderzoeker informatie te verkrijgen, het is ook interessant voor de deelnemers om van elkaar te leren en op elkaar te kunnen reageren (Swanborn, 2002). Focusgroepen zijn een geschikte methode voor het bekomen van nieuwe ideeën die in een sociale context worden gevormd (Breen, 2006). Een focusgroep genereert nieuwe inzichten en een beter begrip van een bepaald fenomeen (Breen, 2006). De focusgroepmethode biedt de deelnemers aan het onderzoek de mogelijkheid om collectief ideeën te bespreken en te ontwikkelen en hun eigen prioriteiten en perspectieven naar voren te brengen (Smithson, 2007). In kwalitatieve sociale onderzoeksparadigma's worden onderzoeksdeelnemers beschouwd als actieve deelnemers in plaats van passieve subjecten (Smithson, 2007). Focusgroepen zijn niet enkel een middel om kennis te ontlokken aan de deelnemers, maar worden vaak beschouwd als creatieve ervaringen voor de deelnemers zelf (Smithson, 2007). Focusgroepen kunnen voor deelnemers een ruimte worden om nieuwe zaken te ontdekken over hun organisatie of om contact te leggen met andere mensen met soortgelijke ervaringen (Smithson, 2007).

We kiezen voor kleine focusgroepen van vier tot zes personen. Kleinere groepen leveren vaak relevante gegevens op omdat alle deelnemers meer ruimte krijgen om te praten (Smithson, 2007). We bevragen de deelnemers met behulp van een semigestructureerd interviewschema (zie bijlage 2). Niet alle vragen en antwoorden liggen van tevoren vast, maar de onderwerpen wel (Adams &

Cox, 2008; Baarda et al. 2012). We organiseren het interview rond een reeks van vooraf bepaalde open vragen, terwijl andere vragen voortvloeien uit het gesprek (DiCicco-Bloom & Crabtree, 2006). De volgorde van de onderwerpen kan tijdens het gesprek veranderen. Het belangrijkste is dat alle onderwerpen aan bod komen (Baarda et al. 2012). Bij semigestructureerde interviews is het belangrijk dat de interviewstructuur flexibel is, zodat belangrijke kwesties die voor het interview nog niet waren vastgesteld, tijdens de discussie naar boven kunnen komen (Adams & Cox, 2008).

Deze vorm van interviewen is veelvoorkomend in sociaal onderzoek. Het doel is eerder het denken van de deelnemers te begrijpen. De moderator heeft als taak de discussie te vergemakkelijken in plaats van deze te sturen. De deelnemers worden aangemoedigd om met elkaar te praten in plaats van alleen te reageren op de vragen van de moderator (Smithson, 2007). In de literatuur wordt de indruk gewekt dat de moderator een neutrale persoon is. De moderator is in de praktijk nooit een neutrale persoon (Smithson, 2007). Daarom is reflexiviteit van de onderzoeker essentieel (DiCicco-Bloom & Crabtree, 2006; Smithson, 2007).

Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te verhogen gebruiken we tijdens het afnemen van de interviews geluidsopnameapparatuur (Baarda et al., 2012). We lichten toe waarvoor de audio-opname dient en vragen toestemming aan de deelnemers via een *informed consent* (zie bijlage 3) (Adams & Cox, 2008; DiCicco-Bloom & Crabtree, 2006; Swanborn, 2010). We gebruiken de audio-opname enkel om de interviews te transcriberen en de verkregen informatie wordt strikt vertrouwelijk bewaard (Adams & Cox, 2008). Na het transcriberen en het analyseren verwijderen we de audio-opnames (DiCicco-Bloom & Crabtree, 2006).

In totaal werden er vier focusgroepen georganiseerd op drie verschillende locaties in Brussel en één digitaal, met veertien Brusselse jeugdwerkers van dertien verschillende organisaties om zo een diepgaand inzicht te krijgen in hun rol en ideeën rond politiserende acties. In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de georganiseerde focusgroepen.

Tabel 2*Overzicht Focusgroepen*

Focus- groep	Datum	Locatie	Deelnemende organisaties	Duur	Notulist	#Deelnemers
F1	19/04/2023	JES vzw Brussel	1. JES vzw 2. Globelink vzw 3. Formaat vzw 4. Loupax vzw	01:56:27	Gust van Hende	#4
F2	12/05/2023	Digitaal	1. De Ambrassade 2. Formaat vzw	01:55:53	Amirhosein Mobasser	#2
F3	26/05/2023	Vlaamse Dienst Speelpleinwerk vzw Brussel	1. VDS vzw 2. De Vlaamse jeugdraad 3. Toestand vzw	02:36:19	Eva Forceville	#3
F4	21/06/2023	D'Broej vzw Brussel	1. D'Broej 2. Chiro Brussel 3. Debateville 4. Circus zonder Handen 5. TADA	01:58:47	Hanlin Li	#5
						N = 14

3. Materiaal

Voor het literatuuronderzoek zijn er verschillende boeken geraadpleegd en wetenschappelijke teksten. Op basis hiervan zijn we met de sneeuwbalmethode op zoek gegaan naar extra bronnen. Een deel van de bronnen zijn Nederlandstalig, omdat dit over een specifiek thema in een specifieke context gaat.

Zoals hierboven beschreven organiseerden we focusgroepen. We gingen in gesprek met de deelnemers met een zelf opgesteld semigestructureerd interviewschema (zie bijlage 2). Hierin legden we het gespreksverloop vast. Het schema bestaat uit vier onderdelen: de introductie, de beginvraag, een topiclijst en de afsluiting (Baarda et al., 2012). Het schema is gebaseerd op de literatuurstudie en de drie onderzoeksvragen. Dit resulteerde in de volgende centrale topics: de betekenis, de aanleiding, de verschillende vormen, drempels en succesfactoren, het effect op de deelnemende jongeren en de reactie van beleidsmakers. Deze topics deelden we verder op in subtopics en interviewvragen. Het interviewschema werd eerst nagelezen door mijn promotor, Prof. Meurs. Door de vragenlijst voor te leggen aan een deskundige konden eventuele problemen gecorrigeerd worden voor de aanvang van de interviews (Adams & Cox, 2008).

4. Analyseprocedure

De interviews werden getranscribeerd met behulp van de audio-opnames en vervolgens thematisch geanalyseerd. Het transcriberen van op band opgenomen interviews naar tekst gaat gepaard met een bepaald verlies of vervorming van de verzamelde data (DiCicco-Bloom & Crabtree, 2006). Mensen spreken vaak aan een stuk door. Onderzoekers zijn gedwongen te oordelen. Het invoegen van een punt of komma kan de betekenis van een zin veranderen (DiCicco-Bloom & Crabtree, 2006). Om dit zoveel mogelijk te voorkomen werden de transcripties aangevuld met observaties en notities van een notulist. Non-verbale communicatie, sfeer, pauzes, toon en gelaatsuitdrukkingen zorgen voor betekenisvolle nuances die zo behouden kunnen worden (Boeije, 2005).

De data werd geanalyseerd aan de hand van een thematische analyse (Braun & Clarke, 2006) zodat er gecodeerd kon worden voor de specifieke onderzoeksvragen. Deze analysetechniek is geschikt, omdat ze toegankelijk is voor beginnende onderzoekers. De analysetechniek wordt gebruikt om patronen en thema's binnen de data te identificeren, analyseren en rapporteren (Braun & Clarke, 2006). Het laat toe vooropgestelde theoretische concepten te toetsen aan de hand van deductieve labels (Armat et al., 2018). Alsook is het mogelijk om inductief nieuwe thema's te destilleren uit de verzamelde data (Armat et al., 2018). Zo is er inductief een bijkomstig topic toegevoegd aan de resultatensectie, 'de rol van de jeugdwerker'.

We hebben deductieve labels en sublabels opgemaakt op basis van de literatuurstudie en de onderzoeksvragen. Op basis hiervan hebben we een eerste aanzet tot een labelschema gemaakt. Het uiteindelijke labelschema is terug te vinden in bijlage 4. Vervolgens hebben we de transcripties ingegeven in het analyseprogramma MAXQDA. Dit softwareprogramma is gericht op kwalitatieve analyse. Daar werden de transcripten geanalyseerd volgens de zes stappen van een thematische analyse van Braun en Clarke (2006). De eerste fase is het vertrouwd raken met de data door de gegevens meermaals actief te lezen. In de tweede fase worden de eerste codes van de gegevens gemaakt (Braun & Clarke, 2006). Tijdens de derde fase worden de verschillende codes gesorteerd in potentiële thema's en subthema's. In de vierde fase worden de thema's verfijnd. Waar nodig worden thema's samengevoegd, verwijderd, aangepast of opgesplitst. (Braun & Clarke, 2006). Tijdens de vijfde fase analyseren we de gegevens binnen die thema's. De zesde en laatste fase bevat de uiteindelijke analyse en het schrijven van het verslag (Braun & Clarke, 2006). Op die manier formuleren we een duidelijk antwoord op de onderzoeksvragen.

Deel 3: Resultaten

In dit deel worden de resultaten van het onderzoek weergegeven. De resultaten worden toegelicht door de onderzoeksvragen en bijhorende *topics* te beantwoorden. Zo wordt eerst de betekenis van politisering volgens Brusselse jeugdwerkers besproken, vervolgens wat de aanleiding is voor een politiserende actie. Welke verschillende vormen een politiserende actie kan aannemen, welke de drempels en succesfactoren van een politiserende actie zijn, welk het effect van een politiserende actie op de deelnemende jongeren en beleidsmakers is, komen daarna aan bod. Om te eindigen met het topic, de rol van de jeugdwerker. De interpretatie van de resultaten wordt besproken in deel 4: discussie en conclusie (Mortelmans, 2020).

1. De betekenis

De respondenten gaven op verschillende manieren invulling aan het begrip politisering. Voor hen omvatte politisering het actief betrekken van jongeren bij formele politiek, bewustwording, versterken van het beleid, het **empoweren** van jongeren om hun stem te laten horen in de maatschappij, kritisch denken, actie voeren en maatschappelijke verandering.

De meeste respondenten verstonden onder politisering **het versterken van het beleid**. Ze vonden beleidsbeïnvloedend werken en politiserend werken hetzelfde. "Lobbyen is ook politiserend werken voor mij" zei respondent 7. Anderen nuanceerden dit. "Ja, dus is alle beleidsbeïnvloeding dat je doet als organisatie, politiserend werk? Ik denk misschien van niet. Het is niet echt publiek hé, dat is achter de schermen. Ik pak mijn telefoon. Ik bel naar die persoon die ik goed ken of ik stuur een lange mail naar die persoon, maar dat is meer lobbyen (Respondent 9)."

Er werd vaak verwezen naar **de actie-component**. Politisering werd gezien als een proces waarbij jongeren worden gestimuleerd om actie te ondernemen. Dit kan op micro-niveau zoals interpersoonlijke interactie of op macro-niveau door deelname aan betogingen. Sommige respondenten vonden de actie zeer belangrijk. Een voorbeeld:

Hoe dat wij met jongeren werken, richting actie, richting straatacties, richting politieke acties, richting de verkiezing volgend jaar. Ja, dat is altijd zowel het eindpunt van een traject dat we doen met jongeren, eerst kennis delen, hun waarden naar boven laten komen, emoties en ook belangrijk het systeemdenken om dan richting die actie te gaan, publieke actie is belangrijk. (Respondent 1)

Voor anderen was dit geen noodzaak. Het doel is niet altijd om actie te ondernemen, maar vooral om bewustwording te creëren onder jongeren. Ze laten beseffen dat ze impact hebben.

We moeten niet zeggen dat politiserend werken absoluut streven is naar een uitgewerkt doel of een actie. Dat is gewoon prikkelen, zaadjes planten en daarom is het jeugdwerk en wat dat wij hier allemaal doen ook enorm waardevol. (Respondent 4)

Alle respondenten vonden het belangrijk dat jongeren beseffen dat **hun stem telt**. Ze willen jongeren bewust maken van maatschappelijke structuren en hen aanmoedigen om kritisch na te denken over de wereld om zich heen. De respondenten vonden het belangrijk om kansen te bieden aan jongeren, om zelfstandig standpunten te ontwikkelen en uit te dragen. Dat jongeren een **beter begrip krijgen van de maatschappij**. Twee citaten die dit ondersteunen:

Maar daarnaast ligt het politieke in de brede zin. En dat is uw stem laten horen op alle soorten manieren. En ik heb het gevoel dat dit wel een rol is dat jeugdwerk aan het spelen is, meer en meer. Ik heb het gevoel dat we dat heel lang verloren, of dat lang geen ding geweest is, maar dat dat nu de laatste jaren wel meer en meer opkomt. Uw stem laten horen over thema's die er toe doen en dat kan op verschillende manieren zijn. Dat kan protesteren zijn, iets visueel maken, informeren, maar die beslissingen die elke dag uw leven beïnvloeden, daar iets rond. (Respondent 6)

Voor mij gaat dat eigenlijk ook over bewustmaking en mee eigenaarschap in de maatschappij stimuleren. Aan jongeren het gevoel geven dat ze echt iets kunnen veranderen, al is het maar in kleine zaken, moet niet perse op hoog niveau zijn, kracht geven om eigenlijk iets zelf aan te pakken of op een schaal een engagement op te nemen. (Respondent 12)

"Ik vind het interessantste wel, vanuit de jongeren zelf vertrekken. En eigenlijk bottom-up te werken (Respondent 1)." De respondenten onderstreepten het belang om vanuit **de signalen** van jongeren te vertrekken.

Het is inderdaad een manier vinden om jongeren aan politiek te laten werken, maar op hun maat, omdat de bedoeling is dat het vanuit hun kant komt, luisteren naar hun signalen en dan gaan analyseren met hun: oké, wat klopt niet? Wat is dat onrecht? En hoe willen jullie iets daaraan doen? Maar echt op hun maat, omdat formele politiek niet altijd echt de weg is dat kinderen en jongeren willen nemen. (Respondent 3)

Daarnaast formuleerden de respondenten enkele bedenkingen bij het begrip politisering. Sommige respondenten gaven aan dat ze niet goed weten wat de definitie is. Een respondent haalde aan dat je moet oppassen voor **instrumentalisatie** van het begrip.

Ik bedoel politiserend werken, dat is geen oneshot, dat is geen activiteit dat je organiseert en dan is het politiserend werken gedaan. Politiserend werken, dat is iets dat je implementeert in de visie van uw organisatie ... Dat is geen doel op zich. (Respondent 4)

Voor een andere respondent was alles politiserend. Respondent 8 vertelde:

Ik ben echt van het principe dat alles politiserend werk is, de manier waarop je je organisatie vorm geeft, intern, maar ook de manier waarop dat je werkt. De houding die je als werker met kinderen en jongeren aanneemt, is politiserend en de manier waarop dat je gaat nadenken en handelen over straffen, belonen, het toiletmoment, wat dat je aanbiedt van koek, fruit ... er is geen onderscheid tussen gewoon handelen en het politiserend werk. (Respondent 8)

Waarop de reactie van respondent 9 was "Als alles politiserend is, dan is niks nog politiserend." Zo ontstond in meerdere focusgroepen de discussie over hoe breed je politisering kan definiëren.

2. De aanleiding

De aanleiding van politiserende acties zijn vaak **signalen** die de respondenten opvangen van jongeren. Ze voelen dat bepaalde thema's leven en gaan daar vervolgens mee aan de slag. Twee voorbeelden:

Wij doen heel veel permanenties waarbij dat er heel veel openheid is, om, ja, bijna dagelijks met jongeren te werken en om signalen op te pikken van waarmee dat zij bezig zijn, wat dat er aan het gebeuren is en om daarmee dan aan de slag te gaan. (Respondent 8)

Een deel van mijn job is inderdaad dat structurele ... waar zien we dat de vijf groepen tegenaan botsen? Waar moeten wij misschien mee aan de slag gaan. ... Waar moeten wij hen een keer samenbrengen zodat ze met meer zijn, eigenlijk dat hun stem luider is. (Respondent 10)

Respondenten gaven aan dat het niet gemakkelijk is om op al die signalen in te gaan.

Het is als organisatie heel moeilijk om met alles wat je hoort effectief iets te doen, want je moet natuurlijk bij de missie van u organisatie blijven en je hebt ook geen 100 uren per dag en ook geen 100 mensen en de oneindige middelen om alles te behandelen wat dat je hoort. (Respondent 13)

Het vertrekt vaak vanuit frustraties, een onrechtvaardigheidsgevoel, goesting om er werk van te maken bij de jongeren.

Ik vind frustratie in het jeugdwerk iets heel krachtig om mensen rond te verzamelen of waar mensen zich automatisch rond gaan verzamelen en dan eigenlijk gaan gaan beginnen, politiserend handelen richting de organisatie met wie dat ze in de clinch liggen, (respondent 9)

Respondenten benadrukten het belang van **één-op-één gesprekken**. Dit zijn momenten waarop dat signalen worden opgevangen en ideeën ontstaan.

Jaja, dat is daar een onderdeel van. Het politiserend werken, dat is eigenlijk het moment dat de idee ontstaat om dat te gaan doen, maar je doet het pas het moment dat je die impact probeert te hebben. (Respondent 9)

De respondenten vonden het belangrijk dat het vanuit de jongeren zelf komt.

Zou het niet van de jongeren komen dan zou ik het eigenlijk niet doen. ... Eén keer dat zij het willen vertellen, als zij zeggen we willen dit vertellen naar de wereld toe, ... als ze zeggen ... we willen dat hogerop brengen en niet enkel hier in onze omgeving, maar we willen daar

echt iets sterk van maken, dan wel. Dan denk ik echt dat het het moment is van het hogerop door te geven en er echt een politiek verhaal van te maken. (Respondent 6)

Respondenten gaven aan dat niet alle acties vertrekken vanuit de jongeren, maar soms ook vanuit de organisaties zelf.

Er is gevraagd of dat wij goesting hebben om een project te ontwikkelen richting de verkiezingen. Dat is niet vanuit een vraag van jongeren, hè, dat is vanuit de vraag van andere organisaties, van heb je goesting om daaraan mee te werken. (Respondent 1)

3. De verschillende vormen

Volgens de respondenten kunnen politiserende acties zeer **veel verschillende vormen** aannemen. De actievormen die het meest zijn aangehaald waren: meewandelen in betogingen met jongeren, memoranda schrijven en publiek maken, open brieven en opinieteksten publiceren, debatten en gesprekken tussen politici en jongeren organiseren.

De respondenten benadrukten hoe belangrijk het is dat jongeren **inspraak** krijgen bij de actievorm. Dit zorgt volgens hen voor creatieve ideeën. "Dat is het mooie er aan, als je het van de jongeren laat komen, kan dat zoveel verschillende vormen aannemen" zei respondent 3. Zo vertelden de respondenten over heel wat ludieke acties zoals liefdesbrieven met chocolaatjes geschreven aan ministers, aanbevelingen die gedrukt worden op snoeppapier, acties met krijtspray om klimaatboodschappen in de publieke ruimte te verspreiden, *tote bags* met aanbevelingen en de uitdeling van zaadbommen voor meer groen in de stad. Volgende acties kwamen ook aan bod:

Een aantal jaar geleden zijn ze naar de kust gegaan om een go-cart op te halen die dan omgebouwd is tot een protest go-cart. Er zijn boxen opgezet en die wordt gebruikt bij elke grote betoging. (Respondent 8)

Er werd ooit een gigantische gele opblaasbal door de stad gerold en jongeren mochten daar alles opschrijven. Ze hebben die dan uiteindelijk binnengerold bij de ministers die in het stadhuis aanwezig waren. (respondent 7)

Gerechten maken met eetbare wormen, dat geven aan mensen en zo het gesprek rond voeding starten. (Respondent 1)

Een aantal jaar geleden hebben ze wafels gebakken voor het jeugdwerk. Het idee was: er zijn te weinig middelen. Wat doet een jeugdwerking dan vaak? Wafels bakken. Dus dan zijn ze zakjes wafels gaan brengen aan alle politici om te zeggen: hier sponsor maar een keer, want we hebben het nodig. Dus vanuit het ludieke. We zeggen altijd vanuit kracht en niet klacht. Dus dat is wel tof om te zien wat voor zotte acties er dan bovenkomen, dat heb je wel in het jeugdwerk. (Respondent 6)

Naast actievormen op meso- en macroniveau benadrukten de respondenten dat er vooral veel gebeurt op microniveau. Kleine stapjes zijn voor hen ook vaak een politiserende actie. Gewoon een debat aangaan is even belangrijk als grote straatacties. Verschillende respondenten benadrukten **het belang van gesprekken**. Twee voorbeelden:

Ik bedoel het contact en door naar elkaar te luisteren en in gesprek te gaan over een bepaald onderwerp in de samenleving, dat is voor mij ook publieke opinie. (Respondent 13)

Maar ja, actie ... staat bij ons dan wel heel centraal en dat zijn heel kleine acties ook, dat kan een gesprek zijn. (Respondent 1)

Andere respondenten werken minder richting een specifieke actie, maar willen als organisatie wel verandering bewerkstelligen.

Dat is waarom ik denk dat we als organisatie proberen om het anders te doen. Te tonen dat het gewoon anders kan, niet de agenda te bepalen, maar gewoon tonen dat er andere structuren mogelijk zijn. (Respondent 8)

De respondenten vonden het de taak van jeugdwerkers om informatie en expertise te verspreiden rond jongeren. Dit doen ze aan de hand van boeken, publicaties, sociale media en infofilmpjes. In de focusgroepen werd duidelijk dat jeugdwerkorganisaties uitvoerig gebruik maken van sociale media. Ze bestempelden deze acties ook als politisering, omdat ze een boodschap publiek maken.

4. Drempels en succesfactoren

Aan de respondenten werd gevraagd welke remmende en succesfactoren zij ervaren bij politiserende acties. Ten eerste werden **samenwerkingsverbanden** vaak vermeld. Samenwerken zorgt voor meer expertise en een beter onderbouwde boodschap. Het zorgt ook voor een groter bereik. Respondent 5 verwoordde het als volgt:

We proberen hier echt een kracht van te maken. We geloven dat als je alleen voor iets staat het kan lukken, maar als je met meer bent het sterker gaat zijn. Je hebt veel meer stemmen, jongeren die vanuit verschillende steden, gemeenten, wijken, een andere context hebben en een ander verhaal te vertellen hebben. Dus wij geloven dat daar sterkere dingen uitkomen. (Respondent 5)

Samenwerken brengt ook uitdagingen mee, zoals communicatie en engagement tussen partners. Partners komen niet altijd opdagen. Zo vertelde respondent 3 "ik doe nu een project in samenwerking met de politie. Ja, als de politie niet opdaagt en de jongeren wel, dan is het moeilijk om vooruit te geraken". Over het algemeen wordt samenwerken als iets positief gezien, maar jeugdwerkers zijn zich bewust van de valkuilen.

De rol van emotie werd vaak benadrukt. Respondent 9 vat het samen als: "van emotie naar impact". Enerzijds is emotie vaak de aanleiding van een politiserende actie. Respondent 6 gaf een

voorbeeld van de kracht van emotie: "En dan was heel de groep zo boos van we gaan nog meer doen zodat ze ons niet meer kunnen negeren." Emotie kan zorgen voor extra engagement.

Anderzijds benadrukte respondent 9 dat je strategisch moet omgaan met die emotie. Een voorbeeld:

Je moet eigenlijk heel strategisch omgaan met die emotie. Wij hebben dat bij een actie niet gedaan. We hebben toen heel erg vanuit emotie gewerkt ... En we hebben er eigenlijk veel te weinig bij stilgestaan, hoe gaan wij wat wij belangrijk vinden effectief in de praktijk, hoe gaan we ervoor zorgen dat die mensen daarvan overtuigd zijn. En wij hebben dus het tegenoverstelde bereikt van wat we eigenlijk wilden bereiken. ... En soms wil je met die emotie gewoon iets doen en zeggen, hey fuck you, ik ben kwaad, maar eigenlijk vaker bereik je een impact door heel strategisch de juiste mensen aan te spreken, de juiste boodschap daar te brengen, ... Als je de juiste buttons kunt vinden om op te pushen kunt ge heel veel bereiken. (Respondent 9)

Financiële middelen zijn ook een belangrijke factor. Respondent 14 zei "wat helpt is geld" en wat "blokkeert is geld" vulde respondent 12 aan. Jeugdwerkorganisaties hebben vaak te weinig middelen om actie te faciliteren.

Bij ons maakt dat wel deel uit van onze missie, signalen opnemen van de samenleving, daar iets mee te doen. Dus er zijn super veel ideeën, moesten er meer middelen zijn, zouden we er meer uitvoeren. (Respondent 10)

Daarnaast werd **timing** vaak aangehaald voor een geslaagd project. Sommige periodes in het jaar zijn beter om jongeren te engageren en hier moet je rekening mee houden, bijvoorbeeld buiten de examenperiode. De respondenten benadrukken dat het belangrijk is om in te spelen op **maatschappelijke momenten**. Een respondent merkte op:

Dus het verhaal van politie en jongeren, dat is ook gebeurd na alle verhalen van George Floyd en kei veel andere zaken in de actualiteit, er zijn ook andere projecten geweest daarvoor, maar het is pas daarna dat er echt daarop werd ingezet, wat ook logisch is. (Respondent 4)

Alle respondenten haalden aan dat **de verkiezingen** een belangrijk moment zijn. "Dat is zoals er nieuwe verkiezingen zijn dan is het echt het moment om te shooten. Timing is echt belangrijk" zei respondent 5.

Het **engagement van de jongeren** is belangrijk. "Het werkt beter als de jongeren de projecten zelf trekken, want dan is hun motivatie groter" zei respondent 2. Intrinsieke motivatie is belangrijk vertelde respondent 9:

Het is een belangrijke voorwaarde dat mensen overtuigd zijn, dat die intrinsieke motivatie hebben om daar iets rond te doen. Als dat mijn plan is, waar ik jongeren ga inschakelen, dat

gaat niet zo goed werken, dan wanneer ik en die jongeren samen een probleem ervaren en daar iets aan willen doen. (respondent 9)

Bij jongeren werken kortere acties beter, want zei respondent 1 "jongeren zijn ook nog aan het leren, hè, en ook nog aan het zoeken van hoe kan ik mijn tijd goed indelen, hoe kan ik me nu verbinden aan bepaalde dingen en dat nakomen".

Respondenten haalden ook het belang van hun **organisatievisie en missie** aan. De meeste hebben de signaleerfunctie uitdrukkelijk in hun organisatievisie staan, enkelen niet. Wat volgens hen meer of minder ruimte biedt om aan politisering te doen.

Ik denk in al onze organisaties zijn de middelen beperkt en dan helpt een beleidsplan er wel voor dat je focus gaat hebben, ik weet niet, maar politisering is daarbij bij ons geen focus (Respondent 14)

Tot slot is **de rol van de jeugdwerker** cruciaal. De jeugdwerker moet interesse hebben in bepaalde (maatschappelijke) thema's. Daarnaast hebben die "ook een bepaalde band met jongeren" vertelde respondent 14. Onderling **vertrouwen** is belangrijk.

5. Effect van de politiserende actie

De jongeren

De respondenten vinden het belangrijk dat jongeren volwaardig kunnen participeren. Ze worden aangemoedigd om actief betrokken te zijn bij besluitvorming en acties. De impact op jongeren is volgens respondent 1 "gewoon niet te meten, maar ik geloof er wel in en ik denk dat dat ook een hele zotte kracht van het jeugdwerk is".

Volgens de respondenten gaat echte participatie over het delen van verantwoordelijkheid en macht. Hun doel is om jongeren te **empoweren** en te laten voelen dat ze **impact** hebben. Samen actie voeren gaat niet zonder een stevig **basisvertrouwen**. Actie voeren kan jongeren het gevoel geven dat ze daadwerkelijk iets kunnen veranderen. Volgens de respondenten leren jongeren verschillende vaardigheden door hun deelname, zoals **zelfvertrouwen en zelfontplooiing**.

Ze, ze leren zichzelf kennen. ... Dus je ziet wel dat wat zij gedaan hebben wel iets gedaan heeft met hun eigen persoon. (Respondent 2)

Ze leren hun **mening formuleren**, hun **standpunten verdedigen** en bredere **sociale vaardigheden**.

Ik had twee meisjes die echt heel stil waren en in het midden van een gesprek met politici, kei veel casussen en voorbeelden konden geven. ... Dus dat is super interessant en ook mooi om te horen, want waren ze toen niet op dat gesprek aanwezig, dan hadden ze hun verhaal nooit kunnen doen. (Respondent 5)

Deelname aan politiserende acties laat jongeren “kritisch nadenken” (Respondent 13) en hun “blik verruimen” (Respondent 14). Op deze manieren **leren** ze **over de maatschappij**. Dit zorgt voor politieke bewustwording en burgerzin.

Politiserende acties zonder concrete veranderingen kan leiden tot teleurstelling bij jongeren. Om dit zoveel mogelijk te beperken benadrukten de respondenten het belang van **verwachtingen** stellen voor een actie.

Ik vind dat vooral moeilijk voor de lange termijn. Soms onderneem je iets met hen, maar weet je eigenlijk van voordat dat erdoor is, gaan jullie hier waarschijnlijk niet meer zitten. En je moet hun inderdaad dan versterken in het ding van, het heeft wel nog altijd zin. Ik denk heel concreet aan het bouwen van nieuwe lokalen en strijden voor meer ruimte. Dat is vaak iets wat pas later ten uitvoer komt. En inderdaad, dan is dat versterken superbelangrijk en echt zo, die verwachtingen samen met hen overlopen en ook ... kleine overwinningen zoeken, die niet per se direct het eindresultaat zijn of zo. Maar dat is wel moeilijk. (Respondent 10)

Respondenten haalden aan dat **nazorg en terugkoppeling** over wat er met hun input gebeurt belangrijk is. Nazorg biedt jongeren de kans om in te zien wat ze bereikt hebben, wat motiverend kan zijn als actieresultaten niet zichtbaar zijn. Het is belangrijk als emotionele ondersteuning.

Dat als je niet versterkend werkt en toch politiserend zou werken, dan zou dat voor mij, een beetje gevaarlijk zijn, omdat je, dan zeker in aanloop van de verkiezingen, politici komen babbelen, jongeren hebben dan het gevoel van, ik heb hier alles kunnen zeggen, dat gaat hier allemaal veranderen. Dat wordt zo hard vals voorgehouden door die politici, echt actief in stand gehouden, en dan zijn jongeren daarna echt gekwetst. En echt gefnuikt in hun enthousiasme, wat dan helemaal niet klopt en dat is voor mij de taak van jeugdwerk, om dat dan te ondersteunen, om dat stilletjes op te bouwen. Zodat je een stevige basis hebt, dat als je dan een tegenslag hebt, dat dat niet als een kaartenhuis in elkaar stort. Daarom is dat versterkende nodig. (Respondent 12)

De respondenten vertelden dat jongeren zich vaak **machteloos** voelen, met als gevolg dat ze zich in de toekomst niet meer willen engageren. Tot slot waarschuwden de respondenten voor projecten van schijnparticipatie, waar jongeren het gevoel krijgen dat ze niet gehoord worden. Dit kan leiden tot wantrouwen ten opzichte van participatieprocessen.

De beleidsmakers

Ik denk dat het soms ook wel de rol is van organisaties om tegen politici te zeggen van kom eens van die ivoren toren af en kijk eens naar wat er echt leeft bij de kinderen. (Respondent 13)

De respondenten hebben **verschillende ervaringen** met beleidsmakers. De reactie van de beleidsmakers verschilt afhankelijk van de context en de houding van de beleidsmakers. Sommige beleidsmakers reageren **positief**. Beleidsmakers zijn vaak bereid om aanwezig te zijn bij evenementen georganiseerd door jeugdwerkorganisaties. Zo nemen ze regelmatig deel aan debatten waar ze met jongeren in dialoog gaan. Zo vertelt respondent 1 "Als wij een debat organiseren, dan staan die allemaal te springen om te komen. Logisch hé die willen hun eigen partij in de kijker zetten." Het wordt vooral ervaren als iets positief dat beleidsmakers open staan om te luisteren en samen te werken met jeugdwerkorganisaties. Een voorbeeld van een goede ervaring:

Ik voel wel dat als we toffe acties doen, dat daar wel reactie op komt. Op die liefdesbrieven bijvoorbeeld heeft Jan Jambon gereageerd. Hij heeft hen uitgenodigd voor een gesprek en dan hebben ze het gehad over middelen voor het jeugdwerk. (Respondent 6)

Andere beleidsmakers reageren eerder **negatief**. Een voorbeeld van een slechte ervaring na een actie:

We hebben toen de pers uitgenodigd met de boodschap 'kijk eens wat voor impact wij hebben, we zijn niet content met de aankomende hervormingen.' We wilden in gesprek met het beleid, maar de reactie was, we willen u nooit meer zien. Het werd ons zeer kwalijk genomen dat we het in het geheim hebben gedaan, wat deloyaal overkwam. En dat het met kinderen was, daar waren ze heel pissig over. Maar dat is ook een persoonlijke mening van die bewuste politicus op wie dat we een impact probeerden te hebben, nooit actie voeren met kinderen. Ik heb hem later nog interviews horen geven over andere zaken, ongeacht het punt, die werd woest zodra er een actie was waar kinderen bij betrokken waren, zoals café filtré. (respondent 9)

De respondenten benadrukten dat het belangrijk is dat beleidsmakers **de urgentie** van bepaalde kwesties erkennen. Alsook dat zij bereid zijn om naar jongeren te luisteren en hun ideeën serieus te nemen. Respondent 7 zei "bij sommige zaken heb je echt de urgentie nodig bij the person in charge." Beleidsmakers moeten niet enkel komen luisteren, maar voorstellen ook daadwerkelijk implementeren.

De respondenten benoemen **instrumentalisatie** van jongeren door beleidsmakers als een uitdaging. Beleidsmakers trekken soms foto's met jongeren voor politieke doeleinden, in plaats van echt te luisteren naar de behoefte van de jongeren. Respondent 3 vraagt zich af "hoe zorgen we ervoor dat ze daar niet schone foto's met jongeren komen nemen, maar dat ze effectief komen luisteren?".

Respondenten hebben de indruk dat politiserend werk door beleidsmakers wordt erkend als een **rol van jeugdwerkorganisaties**. De respondenten ervaren wel dat beleidsmakers hen verantwoordelijk houden voor hun acties. Er heerst het gevoel dat sommige jeugdwerkorganisaties, een "activistisch-etiket" met negatieve connotatie krijgen door beleidsmakers. Twee voorbeelden:

Er is wel een etiket dat geplakt wordt, van jullie zijn activistisch, alsof dit perse negatief is. ... En dat is zo van: ja, eigenlijk doe ik mijn job in de democratie, ik zeg van, ik merk dit probleem, ik wil daar iets aan doen. (Respondent 3)

Je zet dan soms thema's op de kaart, bijvoorbeeld klimaat, mensenrechten, en dan, dat is, dat is een politiek thema op zich. Maar dat is niet partijpolitiek en dan kijken sommige partijen wel van wat een linkse organisatie zijn jullie. Terwijl duurzaamheidsvraagstukken, dat is niet links, dat is niet rechts, mensenrechten, dat is niet links, dat is niet rechts, dat zijn gewoon thema's waarover dat we het moeten hebben volgens jongeren en volgens onze organisatie, die belangrijk zijn en die er toe doen. (Respondent 1).

Respondent 3 vroeg zich af "Hoe kan ik kritisch blijven, zelfs als men subsidies dan daarvan afhangen?". Sommige respondenten zijn bang om steun of subsidies te verliezen als ze te kritisch zijn. Als oplossing haalt respondent 1 aan om gebruik te maken van de discretionaire ruimte:

Of je gaat het misschien minder vaak in je beleidsnota omschrijven, maar dan wel zelf die ruimte, die discretionaire ruimte opeisen, om het toch wel op een andere manier in de praktijk uit te voeren. denk ik. (Respondent 1)

Tot slot waren twee respondenten kritisch ten opzichte van de macht die we beleidsmakers toebedelen.

At the end of the day, de regering die er is, of die nu extreem-links of extreem-rechts is, of iets daartussen ja, de jongeren zijn de bazen over de regering en niet anders om. (Respondent 4)

6. De rol van de jeugdwerker

Door het begrip politisering te bevragen werd automatisch nagedacht over de rol van de jeugdwerker in heel het proces. Dit werd niet concreet bevraagd in de focusgroep, maar het in vraag stellen van hun rol gebeurde spontaan door de respondenten. Wat volgt zijn enkele kritische bedenkingen.

Er werd gereflecteerd over de vraag 'wanneer ben je echt bezig met een politiserende actie?'. Veel respondenten hadden de overtuiging dat jeugdwerkers vaak **onbewust** aan het politiseren waren en dat het een houding is die je aanneemt.

Ik denk dat je onvermijdelijk altijd politiserend aan het werken bent. Je bent nooit neutraal, je bent nooit objectief, je bent altijd bezig met thema's. Dus ik denk niet dat dat een keuze is en ik denk dat dat iets is dat je sowieso doet. Hoe hard dat je het expliciteert en hoe hard dat je er expliciet mee bezig bent en naar de buitenwereld toont, dat is superafhankelijk van organisatie tot organisatie, maar zelfs een KSA of een scouts werkt politiserend. Ik denk niet dat dat een keuze is. (Respondent 1)

Andere respondenten vonden het wel belangrijk om duidelijk te benoemen wanneer je politiserend werkt. Door het te benoemen ga je sneller concrete acties ondernemen en wordt het veel zichtbaarder gemaakt.

Ja, je zei helemaal in het begin, dat politiserend werk, een beetje een rode draad is en een ingesteldheid is in je manier van werken en en ik moet de lijn trekken, met toen dat ik in mijn jeugdbeweging was, wij, als je, als je goed zoekt en daarover nadenkt, kan je zeker vinden van dat was politiserend. Maar dat was totaal onbewust en onbedoeld zo. Ik vind wel, dat als je het benoemt en je geeft er meer aandacht aan dat je de dingen misschien een beetje anders gaat aanpakken. (Respondent 3)

De respondenten vonden zeer veel zaken dat jeugdwerkorganisaties doen politiserend of het nu bewust of onbewust is.

De respondenten waren kritisch ten opzichte van hun eigen rol. Ze waken erover dat ze niet in naam van de jongeren gaan spreken. Respondent 14 merkte op in zijn team van medewerkers dat er vaak "een soort schroom of zo is om het voor de kinderen te gaan zeggen. Dus het voor de jongeren te gaan zeggen. Dus je wilt heel graag dat de jongeren zelf het woord opnemen." Respondenten gaven wel aan dat zij af en toe onvermijdelijk in naam van jongeren spreken.

Verschillende respondenten benadrukten dat het belangrijk is om een veilige omgeving te creëren waar jongeren kansen (blijven) krijgen om hun mening te leren verwoorden. Daarbij is "jezelf kwetsbaar open stellen naar jongeren en het achterste van uw tong laten zien" belangrijk volgens respondent 14. Hierdoor kan er **vertrouwen** ontstaan tussen jeugdwerkers en jongeren.

Daarnaast vonden de respondenten dat politisering een belangrijke functie is van jeugdwerkorganisaties.

Je hebt een voorbeeldfunctie. Je bent een organisatie waar de mensen naar opkijken, waar jongeren naar opkijken. Dus op een bepaald moment, als je geen standpunt inneemt en als je niet politiserend gaat werken. Dan ben je eigenlijk ook iets aan het doen. En in tijden waar alles alleen maar rechtser en rechtser is aan het gaan in de politiek, is het denk ik nog belangrijker dat je politiserend werkt en dat je jongeren de kans geeft om om te zeggen wat dat zij denken. (Respondent 4)

Deel 4: Discussie en conclusie

1. Bespreking onderzoeksresultaten

In dit deel worden de onderzoeksresultaten besproken door een antwoord te formuleren op de onderzoeksvragen. De interpretaties van de onderzoeksresultaten worden ondersteund door de literatuurstudie.

1.1. De betekenis

Onderzoeksvraag 1: Welke invulling geven Brusselse jeugdwerkers aan het begrip politisering?

De resultaten tonen aan dat politisering voor de respondenten een **breed en dynamisch begrip** is. Het is een verzamelnaam voor politiek handelen. Alle respondenten kennen het concept politisering, maar geven er een andere invulling aan. Er is niet één duidelijke definitie die gekend is door iedereen. Dit resultaat bevestigt het onderzoek van De Corte et al. (2022) dat politisering zeer divers kan worden ingevuld. De term blijft vaak onduidelijk (Oosterlynck & Carré, 2021).

Er bestaat consensus onder de respondenten dat politisering gericht is op het versterken van **de stem** van kinderen en jongeren in de samenleving en het bevorderen van **maatschappelijke verandering**. De invulling van het begrip politisering door de respondenten sluit aan bij de definitie van Debruyne et al. (2021) die we gebruiken in deze masterproef. Volgens de definitie van Debruyne et al. (2021) benaderen we politisering als praktijken die bijdragen tot het publieke meningsverschil over het samenleven. Hierin onderscheiden we drie componenten.

Ten eerste, **de onderliggende machtsverhoudingen**. De respondenten benadrukken dat ze politiseren met als doel maatschappelijke verandering. Met hun acties kaarten ze sociale kwesties aan. Dit leidt tot het in vraag stellen van de heersende machtsverhoudingen en verstoort het dominante discours.

Ten tweede, **kwesties publiek maken**. Uit alle casussen die de respondenten geven, kunnen we concluderen dat er zeer veel manieren zijn om kwesties publiek te maken. De meerderheid van de acties die de respondenten vertelden in de focusgroepen hebben een publieke component, zoals bijvoorbeeld een opiniestuk, een protest go-cart, een publicatie of een krijtspray-actie. Daarnaast waren er ook zeer veel voorbeelden van **beleidsbeïnvloedend werk**, zoals lobbyen, een mail schrijven en privégesprekken met politici. De meerderheid van de respondenten vindt beleidbeïnvloedend werk ook politiserend werk. Dit zijn waardevolle en effectieve manieren om 'politiek' met kwesties om te gaan en al deze strategieën maken deel uit van de 'politieke' opdracht van jeugdwerkorganisaties. Alleen kan je dit niet categoriseren als 'politisering'. Ze missen het publieke karakter dat politisering kenmerkt.

Tot slot **de vitaliteit van de democratie**. De respondenten vinden het **empoweren** van jongeren een belangrijk aspect van politisering. De respondenten willen jongeren het gevoel geven dat hun

mening ertoe doet en dat ze een verschil kunnen maken. Dat jongeren aangemoedigd worden om kritisch na te denken over de wereld om hen heen. Op deze manier zorgen de respondenten er voor dat kinderen en jongeren niet worden uitgesloten van het maatschappelijk debat. Dit sluit aan bij de radicale opvatting van democratie van Rancière, die stelt dat iedereen kan en mag spreken over het samenleven als gelijke (Rancière, 2017).

Uit de resultaten wordt zichtbaar dat de respondenten het begrip politisering kennen, maar het ontbreekt hen soms aan het bijhorende begrippenkader.

1.2. De aanleiding

Onderzoeksvraag 2: Hoe ontstaan politiserende praktijken in Brusselse jeugdwerkorganisaties?

Wat is de aanleiding van een politiserende actie?

De respondenten staan dicht bij de leefwereld van kinderen en jongeren en kunnen zo **signalen** en noden opvangen. Deze signalen vormen de aanleiding voor eventuele politiserende actie(s). **Nabijheid** van de jeugdwerker **en vertrouwen** van de jongeren zijn belangrijke voorwaarden om politiserend aan de slag te gaan.

Uit de resultaten wordt de **affectieve dimensie** van een actie zeer duidelijk. Een signaal is vaak een emotie. Jongeren zitten met frustraties, een onrechtvaardigheidsgevoel of goesting om iets te veranderen. Dit sluit aan bij het statement van Mouffe (2005) dat emoties politiek gemobiliseerd kunnen worden binnen een democratie.

De respondenten vinden het belangrijk dat politiserend werk vertrekt vanuit de jongeren, maar geven ook aan dat zij zelf soms acties opstarten en vervolgens jongeren mobiliseren.

1.3. De verschillende vormen

Onderzoeksvraag 2: Hoe ontstaan politiserende praktijken in Brusselse jeugdwerkorganisaties?

Welke vormen nemen politiserende praktijken van Brusselse jeugdwerkorganisaties aan?

De resultaten tonen aan dat politiserende praktijken zeer **veel verschillende vormen** kunnen aannemen. De verschillende voorbeelden weergeven hoe gelaagd politiserende processen kunnen zijn. Vaak denken we bij politisering aan acties op **macroniveau**. Bij het macroniveau richt politiserend werken zich op de samenleving of de heersende cultuur. Acties zoals manifesteren en opinieteksten publiceren zijn hier een voorbeeld van. Bij politisering op **mesoniveau** kunnen de interne, vanzelfsprekende logica's van organisaties bevraagd worden. Missies en visies van jeugdwerkorganisaties die de bestaande orde uitdagen situeren zich op het mesoniveau.

Respondenten haalden aan dat het belangrijk is dat de politiserende opdracht van het jeugdwerk verankerd zit in hun organisatievisie. Hierdoor ontstaat er meer ruimte om politiserend te werken.

De respondenten benadrukten meermaals dat ze de interacties met en tussen jongeren in de dagelijkse praktijk enorm waardevol vinden. Vaak vangen respondenten signalen op tijdens **één-op-één gesprekken** met jongeren. Ook op **microniveau** zijn er mogelijkheden om het publieke meningsverschil op gang te brengen. Het is dus belangrijk dat hier tijd en ruimte voor is. Het bewustwordingsproces van een individuele ervaring naar collectieve actie vormt vaak de kern van een politiserend proces (Boone et al., 2022).

Aangezien politisering altijd vasthangt aan de onderliggende machtsverhoudingen, kan het soms nefast zijn om een grote actie op te zetten. Bij gevoelige kwesties kan je gebruik maken van de discretionaire ruimte of discreet lobbywerk verrichten zonder een kwestie publiek te maken, en dus te politiseren.

In de literatuurstudie onderscheiden we drie verschillende benaderingen van politisering. Ten eerste **deliberatieve politisering**. De debatten met politici en de één-op-één gesprekken zijn hier voorbeelden van. Ten tweede **agonistische politisering**. De protest go-cart, de krijtspray acties, de zaadbommen en de betogingen zijn hier voorbeelden van. Ten derde **subpolitiek**. Een andere manier van politiseren is het ontwikkelen van **prefiguratieve praktijken**. Het opzetten van nieuwe initiatieven waarmee de gewenste verandering al in de praktijk wordt gebracht. Zo wordt de samenleving veranderd buiten het politieke systeem om. Dat doet het jeugdwerk door alle praktijken die ze opzet. Jeugdwerkorganisaties gaan op collectieve en democratische wijze op zoek naar antwoorden op hedendaagse uitdagingen. Deze alternatieve oplossingen kunnen ook een middel zijn om te politiseren, want bij politiseren wil je impact hebben op het beleid, maar ook op de samenleving.

1.4. Drempels en succesfactoren

Onderzoeksvraag 2: Hoe ontstaan politiserende praktijken in Brusselse jeugdwerkorganisaties?

*Wat zijn de **drempels** van een politiserende praktijk? Wat zijn **succesfactoren** van een politiserende praktijk?*

Om politisering in het jeugdwerk te bevorderen is een steunende context nodig. De volgende factoren worden door de respondenten zowel als drempels als succesfactoren ervaren. Ten eerste samenwerkingsverbanden, de rol van emotie, financiële middelen, timing, het engagement van de jongeren, de organisatievisie en -missie, en tot slot de rol van de jeugdwerker.

1.5. Effect van de politiserende actie

Onderzoeksvraag 3: Wat zijn de effecten van een politiserende actie, volgens Brusselse jeugdwerkers?

*Wat was het effect op **de jongeren** die deelnamen aan een politiserende actie van een Brusselse jeugdwerkorganisatie, volgens Brusselse jeugdwerkers?*

Op basis van dit onderzoek kunnen we geen statements maken over het effect van deelname aan politiserende acties op jongeren. Het is duidelijk dat het effect **niet** altijd direct **meetbaar** is. De deelname aan een politiserende actie is waardevol op zich. Volgens de respondenten heeft de deelname aan politiserende acties een overwegend positief effect gehad op jongeren. Het biedt jongeren de kans om actief bij te dragen aan maatschappelijke verandering en zichzelf persoonlijk te ontwikkelen. Ze leren vaardigheden die hen helpen als individu en als actieve burgers in de samenleving, zoals **kritisch nadenken**, **mondigheid** en **bijleren over de maatschappij**. De respondenten denken dat jongeren meer **zelfvertrouwen** krijgen door hun deelname. De resultaten sluiten aan bij het onderzoek van de European Commission (2014) en European Youth Forum (2016) dat deelname aan jeugdwerk positief is op individueel en maatschappelijk vlak.

De respondenten stellen dat het hun doel is om jongeren te **empoweren** en te laten voelen dat ze **impact** hebben. In praktijken van politisering wordt vaak verwezen naar emancipatie van de deelnemers als uitgangspunt. In de literatuurstudie onderscheiden we twee benaderingen van emancipatie '**in naam van**' en '**samen met**' (Boone et al., 2022). Uit de resultaten concludeer ik dat de respondenten zo vaak mogelijk proberen handelen vanuit de tweede benadering. Volgens de respondenten gaat echte participatie over het delen van **verantwoordelijkheid en macht**. Deze insteek sluit aan bij Jaques Rancière. Volgens hem is emancipatie gebaseerd op het principe van gelijke intelligentie. Iedereen is eigenlijk altijd al in staat geweest om deel te nemen aan het gesprek over hoe de samenleving er kan of zou moeten uitzien. Vanuit die overtuiging beargumenteert Rancière dat er geen specifieke methode kan zijn om mensen te emanciperen. Emancipatie kan alleen maar door de mensen zelf in handen worden genomen (Boone et al., 2022). Empoweren tot doelstelling maken, kan volgens dit principe niet. Jeugdwerkers kunnen jongeren hierin wel ondersteunen als ze hen als gelijken behandelen.

De resultaten tonen aan dat het belangrijk is om jongeren goed te ondersteunen tijdens een politiserend proces. Het stellen van realistische verwachtingen en nazorg zijn nodig om een gevoel van machteloosheid tegen te gaan, de betrokkenheid en motivatie van jongeren te behouden en te versterken.

*Hoe reageren **beleidsmakers** op politiserende praktijken van Brusselse jeugdwerkorganisaties, volgens Brusselse jeugdwerkers?*

De respondenten hebben wisselende ervaringen met beleidsmakers. Meestal krijgen ze respons op hun acties en is die overwegend positief. Er zijn enkele zaken die opvallen. Jeugdwerkers richtten hun acties meestal specifiek tot beleidsmakers en dit tijdens verkiezingsperiodes. Hierdoor wordt de

stem van kinderen en jongeren op een te eenzijdige manier versterkt. Waarbij er te veel macht gegeven wordt aan beleidsmakers, alsof enkel zij onze samenleving vorm kunnen geven. Acties kunnen zich ook richten tot de bredere samenleving.

Daarnaast doen sommige beleidsmakers aan **youth washing**. Dit verwijst naar het feit dat de stem van jongeren op een performatieve manier wordt gebruikt zonder er echt aandacht aan te besteden (The Climate Reality Project, 2023).

1.6. De rol van de jeugdwerker

Er was discussie over wanneer je politiserend aan het werk bent. Sommige respondenten vinden het een houding en inherent aan de job als jeugdwerker. Anderen vinden het een specifieke actie. In beide bedenkingen schuilt waarheid en het antwoord is deel van een groter filosofisch debat. De kritische houding van de respondenten ten opzichte van hun eigen handelen is het voornaamste.

2. Beperkingen eigen onderzoek

Dit onderzoek heeft enkele beperkingen. De eerste is de **beperkte selectie** die werd ondervraagd. Veertien respondenten namen deel aan de focusgroepen. De resultaten zijn bijgevolg **niet representatief** voor de gehele doelgroep. De respondenten vertegenwoordigden wel dertien verschillende Nederlandstalige jeugdwerkorganisaties in Brussel.

Het uitdagendste aan deze masterproef was het **werven van respondenten**. Veel mogelijke respondenten hadden geen tijd of waren al overbevraagd door masterstudenten. Een proactieve houding was nodig om deelnemers te bereiken. Daarnaast was het een uitdaging om iedereen samen te krijgen. Er werd gezocht naar sleutelinformanten. Het is belangrijk om bij de ontwikkeling van onderzoeksdesigns kritisch te zijn op het vlak van **macht** en participatie (Lokot, 2021). Mensen neerzetten als mensen met "sleutelkennis" kan zorgen dat bepaalde soorten kennis worden geprivilegieerd (Lokot, 2021).

De tweede beperking is de afwezigheid van **theoretische saturatie**. Bij kwalitatief onderzoek is de steekproef volledig wanneer theoretische saturatie bereikt is. Dat wil zeggen dat er geen nieuwe relevante data gevonden wordt (Mortelmans, 2020). Het aantal focusgroepen wordt bepaald door de theoretische saturatie. Bij focusgroepen betekent dit dat er een afnemende trend is in de toegevoegde waarde van elke focusgroep (Mortelmans, 2020). Vaak worden drie tot vijf groepen aanzien als een optimaal aantal (Mortelmans, 2020). Deze masterproef heeft data verzameld uit vier verschillende focusgroepen. Een vijfde focusgroep had meer zekerheid geboden, maar was niet haalbaar. Hoe meer focusgroepen, hoe moeilijker de vergelijking wordt (Mortelmans, 2020). Daarnaast is coderen en analyseren zeer arbeidsintensief. Als onderzoeker moet je jezelf beschermen en zorgen voor een haalbaar onderzoek (Mortelmans, 2020).

De derde beperking is de afbakening van **de literatuurstudie**. Er is gekozen voor een zeer specifieke invulling van het concept politisering. In deze masterproef hanteren we de definitie van Debruyne et

al. (2021). Eén definitie zorgt voor duidelijkheid (Smith & Mörelius, 2021). Anderzijds beperkt dit het onderzoek. Dit onderzoek had een conceptanalyse kunnen uitvoeren om te onderzoeken hoe het concept politisering in de literatuur wordt beschreven, gebruikt en gemeten (Smith & Mörelius, 2021).

De vierde beperking is de **objectiviteit** van de onderzoeker. Objectiviteit verwijst naar de afwezigheid van de subjectieve inbreng van de onderzoeker (Mortelmans, 2020). De subjectiviteit van de onderzoeker mag geen rol spelen bij het verzamelen en analyseren van de gegevens (Mortelmans, 2020). In deze masterproef is de onderzoeker niet objectief. Subjectiviteit bij de interpretatie van de resultaten kon niet vermeden worden. Deze houding kan een gevaar betekenen voor de betrouwbaarheid van het onderzoek, omdat de onderzoeker anders omgaat met het thema (Mortelmans, 2020). Aan de hand van de introductie probeer ik duidelijkheid te creëren over mijn positie als onderzoeker. De strategie van de zelfreflectie probeert om de verhouding van de onderzoeker tot het onderzoek te verduidelijken (Mortelmans, 2020).

3. Aanbevelingen verder onderzoek

Deze masterproef is een **verkennend onderzoek**. Er zijn nog veel onderzoeksmogelijkheden rond het thema politiserend werken in het jeugdwerk. Volgende aanbevelingen komen voort uit ervaringen tijdens het onderzoeksproces en de hierboven beschreven beperkingen.

Een eerste aanbeveling komt voort uit de beperkte selectie die werd ondervraagd. Hierdoor werd de theoretische saturatie binnen dit onderzoek niet bereikt. Een nieuw onderzoek met **meer focusgroepen** met Brusselse jeugdwerkers kan helpen zodat de resultaten veralgemeend kunnen worden. In verder onderzoek kan het waardevol zijn om het **perspectief** van **kinderen en jongeren** en **beleidsmakers** te bevragen. De stem van kinderen en jongeren in jeugdwerkonderzoek te blijft vaak onderbelicht. Dat participatievormen van praktijkgericht onderzoek opgezet worden in samenwerking met kinderen en jongeren zelf (De Ceuster et al., 2022). Vaak wordt de onderzoeksagenda bepaald door jeugdwerkorganisaties en haar jeugdwerkers. De machtsrol tijdens het bepalen van de onderzoeksagenda mag niet uit het oog verloren worden. Daarnaast kan ook het perspectief van beleidsmakers waardevol zijn om na te gaan hoe zij de signalen van politiserende acties ontvangen.

Uit de resultaten van het onderzoek wordt duidelijk dat er een kloof is tussen het academische werkveld en jeugdwerk. Een tweede aanbeveling is om **krachten en kennis te bundelen** op verschillende terreinen. Samenwerking binnen onderzoek zorgt voor een sterker signaal. Samenwerkingen maken intensievere onderzoeksmethoden zoals **case study's** mogelijk. Bij case study's worden er observaties verricht. Dit leidt tot diepgaande analyses (Fischer & Julsing, 2019). Het kan leerrijk zijn om het volledige proces van een politiserende actie mee te volgen.

Een laatste aanbeveling komt voort uit het gebrek aan objectiviteit van de onderzoeker. Kwalitatief onderzoek rust voor een belangrijk deel op de interpretatie van de onderzoeker. De kans op interpretatiefouten is onvermijdelijk aanwezig. Daarom kan toekomstig onderzoek de interpretaties,

analyses en syntheses terugkoppelen naar de deelnemers (Cypress, 2015; Maso & Smalling, 1998). Dit om de **interne validiteit** van het onderzoek te verhogen (Maso & Smalling, 1998).

4. Praktische en beleidsaanbevelingen

In navolging van Mouffe introduceren Bečević en Herz (2023) een kader voor agonistisch sociaal werk. Op basis van hun betoog voor agonistisch sociaal werk, de literatuurstudie en de resultaten van het onderzoek formuleer ik hier drie aanbevelingen voor jeugdwerkorganisaties en hun jeugdwerkers. De aanbevelingen eindigen met een oproep aan beleidsmakers.

Mobiliseer het ongenoegen van jongeren

Een eerste aanbeveling is om emotie te mobiliseren voor actie. Uit de resultaten concluderen we dat kinderen en jongeren zich vaak **machteloos** voelen. Sociale verandering en woede gaan samen (Bečević & Herz, 2023). Jeugdwerkers kunnen emoties gebruiken als aanleiding voor een politiserende actie. Politiserende acties moeten passie opwekken. Zo kunnen ze steun verwerven en betrokkenheid creëren (Bečević & Herz, 2023). Passies op wekken staat centraal in elk mobiliserend project (Bečević & Herz, 2023). Agonistisch sociaal werk erkent de centrale rol die emoties spelen in elke progressieve inspanning (Bečević & Herz, 2023).

Bouw tegen-hegemoniale coalities

Uit de resultaten concluderen we dat Brusselse jeugdwerkers voornamelijk op micro-niveau politiseren. Een tweede aanbeveling is om meer op meso- en macro-niveau te politiseren. Op die manier krijgen politiserende acties meer zichtbaarheid. Om grotere acties te verwezenlijken kunnen jeugdwerkorganisaties de krachten bundelen. Coalities spelen een belangrijke rol bij het creëren van politieke druk en steun van het brede publiek (Bečević & Herz, 2023).

In de strijd tegen ongelijkheid is het belangrijk om tegen-hegemoniale blokken van verzet te articuleren en te vormen (Bečević & Herz, 2023). Wanneer ongelijksoortige bewegingen hun krachten bundelen, worden ze een nieuwe politieke identiteit dat de ideologie en de praktijk van de dominante orde wil uitdagen (Bečević & Herz, 2023). Daarom zijn nieuwe samenwerkingsverbanden tussen jeugdwerkorganisaties en het bredere middenveld, alsook het academische werkveld nodig.

Voorbij de status quo van het neoliberalisme

Een derde aanbeveling heeft betrekking op de organisatiecultuur van jeugdwerkorganisaties. Uit de resultaten van het onderzoek wordt duidelijk dat jeugdwerkers soms willen politiseren, maar dat hier geen ruimte voor is binnen hun organisatie. Binnen een jeugdwerkorganisatie moet er ruimte zijn voor politiserend werken. Idealiter kan elke jeugdwerker binnen hun organisatie signalen doorgeven en dringt er geen taakspecialisatie op, waarbij de signaalfunctie slechts de specifieke functie van één iemand is. Om dit te bewerkstelligen moeten we kritisch zijn naar het neoliberale klimaat waarin we handelen. Een agonistische kijk op politiek erkent dat de neoliberale consensus een consensus op haar eigen voorwaarden is (Bečević & Herz, 2023). Sociaal werk wordt vaak gedwongen om te

handelen volgens een op consensus gebaseerd kader van samenwerking en managementideologie dat vorm geeft aan de definitie en aanpak van sociale problemen (Bečević & Herz, 2023).

Listen to the kids (on the street)!

Tot slot een laatste aanbeveling voor beleidmakers. De stem van kinderen en jongeren wordt te weinig erkend in het maatschappelijk debat (Dalle, 2019). Het beleid is vaak onvoldoende afgestemd met en op de leefwereld van de kinderen en jongeren (Dalle, 2019). Veel beleidsbeslissingen raken kinderen en jongeren rechtstreeks. Ze blijven de gevolgen ervan het langst voelen (Vrijens, 2024). Jeugdwerkers die met en voor kinderen en jongeren werken zien het elke dag. Kinderen in nood (Vrijens, 2024). Luister naar kinderen en jongeren, neem hun zorgen serieus en ga met hun wensen en noden aan de slag. Luister naar jeugdwerkers, betrek hun als ervaringsdeskundigen bij nieuw beleid.

5. Conclusie

Deze masterproef vertrekt vanuit de vaststelling dat er in het jeugdwerklandschap een hernieuwde aandacht is voor politiserende praktijken. In de discussie over de politieke rol van jeugdwerk klinkt een verzoek tot politisering van en in jeugdwerk door. Maar wat politisering precies inhoudt, is vaak nog onduidelijk. Deze masterproef probeert een antwoord te bieden op het tekort in bestaand onderzoek door veertien Brusselse jeugdwerkers te bevragen.

Dit onderzoek concludeert dat politisering een **breed en dynamisch begrip** is. Brusselse jeugdwerkers vullen politisering in als het versterken van **de stem** van kinderen en jongeren in de samenleving en het bevorderen van **maatschappelijke verandering**. De meerderheid vindt **beleidsbeïnvloedend** werk ook politiserend werk, ook al mist het publieke karakter. Politiserende praktijken in Brusselse jeugdwerkerorganisaties ontstaan doordat jeugdwerkes **signalen** opvangen van kinderen en jongeren die **de aanleiding** zijn voor een politiserende actie. Deze politiserende acties nemen **veel verschillende** creatieve **vormen** aan. De resultaten tonen hoe gelaagd politiserende processen kunnen zijn, ze kunnen plaatsvinden op **micro-, meso- en macroniveau**. Daarnaast kunnen we in de resultaten de drie verschillende benaderingen van politisering terugvinden, **deliberatieve politisering**, **agonistische politisering** en **subpolitiek**.

Om politisering in het jeugdwerk te bevorderen is een steunende context nodig. De volgende zaken worden door de respondenten als **drempels en succesfactoren** ervaren: samenwerkingsverbanden, de rol van emotie, financiële middelen, timing, het engagement van de jongeren, de organisatievisie en -missie en tot slot de rol van de jeugdwerker.

Het effect op jongeren die deelnemen is **niet** direct **meetbaar**. Volgens Brusselse jeugdwerkers leren jongeren vaardigheden die hen helpen als individu en als actieve burger in de samenleving, zoals **kritisch nadenken**, **mondigheid**, **bijleren over de maatschappij**. Brusselse jeugdwerkers hebben **verschillende ervaringen** met de **reactie van beleidsmakers** op politiserende acties. De

reactie van de beleidsmakers verschilt afhankelijk van de context en de houding van de beleidsmakers.

Deze masterproef concludeert dat jeugdwerk de negatieve gevolgen van machtsongelijkheden in onze samenleving opvangt, probeert te beperken en aankaart. Politiserende praktijken van Brusselse jeugdwerkorganisaties dagen de gecentraliseerde macht uit. Een samenleving verandert niet enkel van bovenaf. Het wijzigt als gevolg van veel lokale acties die geleidelijk tot een kanteling kunnen leiden van de beleidsagenda. **Jeugdwerk heeft de kracht om te mobiliseren en emanciperen in de democratie.**

Bibliografie

- Adams, A., & Cox, A. L. (2008). Questionnaires, in-depth interviews and focus groups. In *Research Methods for Human Computer Interaction* (p. 17-34). Cambridge University Press. https://www.researchgate.net/publication/42795848_Questionnaires_in-depth_interviews_and_focus_groups
- Agius, S. J. (2013). Qualitative research: its value and applicability. *The Psychiatrist*, 37(6), 204-206. <https://doi.org/10.1192/pb.bp.113.042770>
- Armat et al. (2018). Inductive and Deductive: Ambiguous Labels in Qualitative Content Analysis. *The Qualitative Report*, 23(1), 219-221. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2018.2872>
- Baarda, B., Van der Hulst, M., & De Goede, M. (2012). *Basisboek interviewen* (3de ed.). Noordhoff.
- Bečević, Z., & Herz, M. (2023). Towards an agonistic social work: a framework for political action and radical practice. *European Journal Of Social Work*, 26(6), 1164–1177. <https://doi.org/10.1080/13691457.2023.2190052>
- Beck, U. (1994). The Reinvention of Politics: Towards a Theory of Reflexive Modernization. In *Reflexive modernization Politics, Tradition and Aesthetics in the modern social order* (pp. 1–55). Polity Press.
- Boone, K., Boutsen, T., De Corte, J., Dhont, F., Hermans, K., Plovie, E., Raeymaeckers, P., Rommel, S., Van Bouchaute, B. & Vanderhulst, N. (2022, april). *Publiek gaan!: Politiserend handelen in het sociaal werk* (1ste editie). Garant.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1191/1478088706qp0630a>
- Breen, R. L. (2006). A Practical Guide to Focus-Group Research. *Journal of Geography in Higher Education*, 30(3), 463–475. <https://doi.org/10.1080/03098260600927575>
- Brown, W. (2018). *Het ontmantelen van de demos: De stille revolutie van het neoliberalisme*. Octavo publicaties. (Oorspronkelijk gepubliceerd 2015)
- Bruzz. (2024, March 1). *Documentaire "Rupture" van BRUZZ in wereldpremière op Docville*. BRUZZ. <https://www.bruzz.be/actua/samenleving/documentaire-rupture-van-bruzz-wereldpremiere-op-docville-2024-03-01>
- Cypress, B. S. (2015). Qualitative research: the "what," "why," "who," and "how"! *Dimensions of Critical Care Nursing*, 34(6), 356-361. <https://doi.org/10.1097/DCC.0000000000000150>

- Dalle, B. (2019). *Beleidsnota Jeugd 2019-2024*. Vlaamse regering. <https://www.vlaanderen.be/publicaties/beleidsnota-2019-2024-jeugd>
- De Ambrassade. (z.d.). *Alles over jeugdwerk*. Geraadpleegd op 3 april 2024, van <https://ambrassade.be/nl/basiswerk-jeugdwerk/landschap/wat-is-jeugdwerk>
- De Ambrassade. (z.d.). *Congres 2018*. <https://ambrassade.be/nl/jeugdwerkwerkt2023/congres-2018>
- De Ambrassade. (2018, January 16). *DISCUSSIETEKST: Politisering in het jeugdwerk?* <https://ambrassade.be/nl/kennis/artikel/discussietekst-politisering-in-het-jeugdwerk>
- De Ceuster, E., Polak, R., & Baki, J. (2022). *Op zoek naar de waarde van het jeugdwerk*. Departement Cultuur, Jeugd en Media. <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/49521>
- De Corte, J., Hermans, K., Raeymaeckers, P. & Van Bouchaute, B. (2022). De vele invullingen van politisering in het sociaal werk. In *Publiek gaan! Politiserend handelen in het sociaal werk* (pp. 28–55). Garant.
- De Corte, J., & Roose, R. (2020). Social work as a policy actor: understanding social policy as an open-ended democratic practice. *European Journal Of Social Work*, 23(2), 227–238. <https://doi.org/10.1080/13691457.2018.1462768>
- Debruyne, P., & Grymonprez, H. (2018, 5 maart). *Sociale professionals moeten positie innemen: De kracht van mensenrechten voor het sociaal werk*. Sociaal.Net. <https://sociaal.net/achtergrond/sociale-professionals-moeten-positie-innemen/>
- Debruyne, P. & Van Bouchaute, B. (2014). De bestaande orde verstoren: Over de politieke opdracht van het middenveld. *Oikos*, 69(2), 5-17.
- Debruyne, P., & Van Bouchaute, B. (2021, 26 augustus). *Als sociaal werk wil bouwen aan een betere wereld, mag ze het grotere plaatje niet vergeten*. Sociaal.Net. <https://sociaal.net/achtergrond/prefiguratieve-politiek/>
- Debruyne, P., Van Bouchaute, B. & Naert, J. (2021, 8 september). Politisering: terug van weggeweest, ook in het sociaal werk. *Lava*. <https://lavamedia.be/politisering-terug-van-weggeweest-ook-in-het-sociaal-werk/>
- DiCicco-Bloom, B., & Crabtree, B. F. (2006). The qualitative research interview. *Medical Education*, 40(4), 314–321. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2929.2006.02418.x>
- European Commission. (2014). *Working with young people: the value of youth work in the European Union*. https://ec.europa.eu/assets/eac/youth/library/study/youth-work-report_en.pdf

- European Youth Forum. (2016). *Study on the social value of Youth organisations*.
https://tools.youthforum.org/policy-library/wp-content/uploads/2021/04/YFJ_StudyOnTheSocialValueOfYouthOrganisations_1P1.pdf
- Ferguson, I., & Lavalette, M. (2006). Globalization and global justice: Towards a social work of resistance. *International Social Work*, 49(3), 309–318.
<https://doi.org/10.1177/0020872806063401>
- Fischer, T., & Julsing, M. (2019). *Onderzoek doen!: Kwantitatief en kwalitatief onderzoek* (3de editie). Noordhoff.
- Flyvberg, B. (2006). Five Misunderstandings About Case-study Research. *Qualitative Inquiry*, 12(2), 219-245. <https://doi.org/10.1177/1077800405284363>
- Freire, P., Andriessen-Van Der Zande, J. E. A., De Vries, J. P., & Lange, E. (1972). *Pedagogie van de onderdrukten*. Uitgeverij In den Toren, Baarn.
- Harris, J. (2014). (Against) Neoliberal social work. *Critical And Radical Social Work*, 2(1), 7–22.
<https://doi.org/10.1332/204986014x13912564145528>
- Hermans, K. (2014). De signaalfunctie en structureel sociaal werk. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 23(3), 26-43. <https://doi.org/10.18352/jsi.415>
- Ingels, M., & Bradt, L. (2023). *Beleving van en kennis over politiserend werken rond kinderrechten bij jeugdwerkers* [Masterscriptie, UGent]. <https://lib.ugent.be/catalog/rug01:003146330>
- Kenis, A., & Mathijs, E. (2014). Climate change and post-politics: Repoliticizing the present by imagining the future? *Geoforum*, 52, 148–156. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2014.01.009>
- Lipsky, M. (2010). Part 1 Introduction. In *Street-Level Bureaucracy, 30th Ann. Ed. Dilemmas of the Individual in Public Service* (pp. 3-25). Russell Sage Foundation.
- Lokot, M. (2021). Whose Voices? Whose Knowledge? A Feminist Analysis of the Value of Key Informant Interviews. *International Journal Of Qualitative Methods*, 20.
<https://doi.org/10.1177/1609406920948775>
- Maso, I., & Smaling, A. (1998). *Kwalitatief onderzoek: praktijk en theorie*. Boom.
- Mouffe, C. (2005). *On the Political*. Routledge.
- Mouffe, C. (2009). *The Democratic Paradox*. Verso. (Oorspronkelijk gepubliceerd 2005)

- Oosterlynck, S. & Carré, B. (2021, 19 februari). De politieke rol van het sociaal werk: Nieuwe vormen van politisering [Laptop]. In *Denken over sociaal werk* (pp. 363–377). Acco.
<https://www.researchgate.net/publication/349457158>
- Oosterlynck, S., Hertogen, E. & Swerts, T. (2017). De politieke opdracht van het middenveld ter discussie: nieuwe vormen van politisering. In *middenveldinnovatie.be*. CSI Flanders.
<https://repository.uantwerpen.be/docman/irua/b1e348/154864.pdf>
- Palonen, K., Wiesner, C., Selk, V., Kauppi, N., Trenz, H., Dupuy, C., Van Ingelgom, V., & Liste, P. (2019). Rethinking politicisation. *Contemporary Political Theory*, 18(2), 248–281.
<http://hdl.handle.net/2078.1/223242>
- Rancière, J. (2017). *De haat tegen de democratie*. Octavo publicaties. (Oorspronkelijk gepubliceerd 2005)
- Scheurmans, G., Beke, W., Decreus, T., De Neve, S., Desmet, Y., Develtere, P., De Vos, K., De Wever, B., Holvoet, B., Jacobs, D., Joris, C., Lauwers, H., Maly, I., Masquillier, D., Mertens, P., Oosterlynck, S., Peeters, G., Rutten, G., Tobback, B., . . . Wijnberg, R. (2013). *Politieke ruimte*. die Keure.
- Smith, S., & Mörelius, E. (2021). Principle-Based Concept Analysis Methodology Using a Phased Approach With Quality Criteria. *International Journal Of Qualitative Methods*, 20.
<https://doi.org/10.1177/16094069211057995>
- Smithson, J. (2007). Using focus groups in social research. In *The Sage Handbook of Social research Methods* (p. 356–371). Sage.
https://www.researchgate.net/publication/224969042_Using_focus_groups_in_social_research
- Swanborn, P. G. (2002). *Basisboek Sociaal Onderzoek* (4de ed.). Boom Lemma.
- Swanborn, P. G. (2010). *Basisboek Sociaal Onderzoek* (5de ed.). Boom Lemma.
- The Climate Reality Project. (2023, 5 april). *You’ve heard of greenwashing, but what is youthwashing?*
<https://www.climaterealityproject.org/blog/youve-heard-greenwashing-what-youthwashing>
- UCLL & De Ambrassade. (z.d.). *Een verkennend onderzoek naar de impact van jeugdwerk*. Geraadpleegd op 13 mei 2024, van <https://www.impactvanjeugdwerk.ucll.be/wat-is-impact-van-het-jeugdwerk#Jeugdwerkisdivers>
- Van Bouchaute, B. & Debaene, R. (2019, 19 maart). Is het sociaal werk te weinig luis in de pels? *Sociaal.Net*. Geraadpleegd op 17 oktober 2022, van <https://sociaal.net/achtergrond/politiserend-sociaal-werk/>

Van Bouchaute, B., Görgöz, R., & Christiaensen, P. (2022). *Get up stand up* (1st ed.). Artevelde Hogeschool.

Vrijens, C. (2024, 30 april). Investeer in onze kinderen, ook al kunnen ze nog niet gaan stemmen. *De Standaard*. https://www.standaard.be/cnt/dmf20240429_96377951

Wood, M. (2015). Politicisation, Depoliticisation and Anti-Politics: Towards a Multilevel Research Agenda. *Political Studies Review*, 14(4), 521–533. <https://doi.org/10.1111/1478-9302.12074>

Bijlagen

Bijlage 1: Uitnodigingsbrief deelnemers

Beste,

Ik ben Hazel Corthouts, een masterstudente Agogische Wetenschappen aan de Vrije Universiteit Brussel. Mijn masterproef is een kwalitatief onderzoek naar politiserende praktijken binnen Brusselse jeugdwerkorganisaties.

Het onderzoek

Het voorbije decennium groeide binnen Vlaamse sociaalwerkorganisaties aandacht voor hun politieke rol. De aandacht voor (re)politisering van het sociaal werk is in Vlaanderen relatief jong. Samenlevingsopbouw besteedde in 2013 een studiedag aan 'politieke ruimte'. Zij stelden vast dat de ruimte voor die politieke opdracht onder druk staat. Hetzelfde jaar kreeg de stelling "*Het middenveld zal politiek zijn, of zal niet zijn*" veel bijval tijdens de trefdag 'iedereen politiek' van Socius, steunpunt van het Vlaams sociaal-cultureel werk. In 2018 schoof het Vlaamse jeugdwerkcongres politisering naar voor in de toekomstlijn '*De kracht van de stem van kinderen en jongeren*'.

Politisering is terug een 'hot topic'. Deze masterthesis verkent de actuele betekenis van politiserend handelen in Brusselse jeugdwerkorganisaties. Door een antwoord te geven op volgende onderzoeksvragen:

- 1. Welke invulling geven Brusselse jeugdwerkers aan het begrip politisering?**
- 2. Hoe ontstaan politiserende praktijken in Brusselse jeugdwerkorganisaties?**
 - a. Wat is **de aanleiding** van een politiserende actie?
 - b. Welke **vormen** nemen politiserende praktijken van Brusselse jeugdwerkorganisaties aan?
 - c. Wat zijn de **drempels** van een politiserende praktijk?
 - d. Wat zijn **succesfactoren** van een politiserende praktijk?
- 3. Wat is het effect van de politiserende actie?**
 - a. Wat was het effect op **de jongeren** die deelnamen aan een politiserende actie van een Brusselse jeugdwerkorganisatie, volgens Brusselse jeugdwerkers?
 - b. Hoe reageren **beleidsmakers** op politiserende praktijken van Brusselse jeugdwerkorganisaties, volgens Brusselse jeugdwerkers?

Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden organiseer ik focusgroepen. Via onderstaande link kan u zien waar en wanneer de focusgroepen doorgaan.

https://docs.google.com/document/d/1v-1afwUyxgASMHkqdl_RA6AWibqhZnhXAwM6NRj7uBw/edit

Wie kan er deelnemen?

Ik ben op zoek naar Brusselse jeugdwerkers die bereid zijn om mij te helpen met mijn onderzoek. Twee belangrijke criteria werden in acht genomen bij de selectie van de deelnemers. Ten eerste moet de deelnemer werkzaam zijn binnen een Brusselse jeugdwerkorganisatie of een middenveldorganisatie die ook bezig is met jongeren. Daarnaast wordt verwacht dat de deelnemer een band heeft met het onderwerp 'politisering'. Deze 'band' kan zich op verschillende manieren vertalen. Zoals een sterke visie op het thema, betrokkenheid bij het uitstippelen van beleid m.b.t. de politieke kernopdracht, het begeleiden en/of deelnemen aan politiserende acties.

- Je hebt geen uitgebreide voorkennis nodig van politisering. – experts ook welkom
- Je moet nog geen politiserende actie gedaan hebben – maar dit mag.
- Je hoeft geen politiserende en/of beleidsfunctie binnen je job hebben – maar dit mag.

Hoe verloopt het onderzoek?

Indien u geïnteresseerd bent, kan u zich opgeven door uw naam en de naam van uw organisatie in te vullen via de link op een naar keuze. De focusgroepen gaan steeds plaatsvinden vanaf vier deelnemers en met maximum zes deelnemers. De focusgroep zal verlopen aan de hand van een semigestructureerd interview met enkele fijne methodieken. De focusgroep richt zich op de persoonlijke ervaringen van Brusselse jeugdwerkers rond het thema 'politisering'. Er zijn dus geen foute antwoorden mogelijk. De focusgroep wordt opgenomen zodat ik dit achteraf kan beluisteren tijdens het verwerken van de data. De deelname is eenmalig. Eens de masterproef af is krijgen jullie ook een kopie.

Hoe wordt de privacy gegarandeerd?

- De focusgroep wordt opgenomen met een audioapparaat. Naam en organisatie worden vervolgens geanonimiseerd indien u dit wenst.

Een vrijwillige deelname?

U krijgt hier geen vergoeding voor. Maar als bedanking voor je deelname zal er een klein cadeautje zijn.

Ik hoop dat de focusgroepen een interessante uitwisseling kunnen zijn tussen verschillende jeugdwerkers en hun organisatie.

Indien u interesse en/of vragen hebt, kan u me steeds contacteren op: hazel.corthouts@vub.be
Hopelijk tot binnenkort!

Bijlage 2: Interviewschema

Onderstaand interviewschema werd gebruikt tijdens het afnemen van de focusgroepen. Dit schema werd opgesteld aan de hand van een inzage in literatuur.

Interviewschema		
0-10 min	Introductie	- Terwijl ze binnenkomen: deelnemers informed consent laten invullen. - Mezelf + notulist voorstellen. - Wijzen op het feit dat het wordt opgenomen (audio recorder). - Aangeven dat ze op elk moment van de focusgroep hun deelname kunnen stopzetten indien ze dat wensen. - Aangeven dat ze niet moeten antwoorden op elke vraag indien ze dat wensen. - Aangeven dat de gegevens allemaal gepseudonimiseerd worden. - Vragen of de naam van de organisatie wel in de thesis mag. (in de deelnemerstabel) - Duiden op het feit, dat ik vragen stel en het gesprek modereer. Ik geef mijn mening niet. - Aangeven dat ze elkaar laten uitspreken en ruimte geven aan elkaar om te spreken. Het is ook een uitwisselingsmoment voor de deelnemers als zij graag een extra vraag aan een mededeelnemer stellen kan dit. - Naam vragen voor ze iets zeggen.
10-20 min	Beginvraag	- Klein kennismakingsrondje: naam + organisatie - Hoe ben je in het jeugdwerk beland? Wat vind je er tof aan? (ijsbreker)
Onderzoeksvraag	Welke invulling geven Brusselse jeugdwerkers aan het begrip politisering?	
	Topic	subtopic
20-40 min	De betekenis	- Wat versta je onder het woord "politisering"? - In mijn thesis hanteer ik de volgende definitie: <i>praktijken die bijdragen tot het publieke meningsverschil over het samenleven. Dat publieke meningsverschil is onlosmakelijk verbonden met de onderliggende machtsverhoudingen en met de gevestigde machtsorde in de samenleving die in vraag wordt gesteld of wordt doorbroken. In processen van politisering worden kwesties publiek gemaakt en komen mensen tot politiek handelen. Politisering draagt dus bij tot de vitaliteit van een democratie. (Het publiek maken van iets kan uiteraard op zeer veel verschillende manieren. Zowel online of offline. Denk maar aan een straatactie, een theaterstuk, muziek maken, een rap schrijven, een tentoonstelling organiseren, een documentaire, getuigenissen verzamelen, een open brief schrijven, een boycot organiseren, de pers bereiken, posters ophangen en som maar op).</i> - Als je deze definitie hoort/leest, wat vind je hier dan van?

		<i>We gaan nu in het volgende deel van de focusgroep inzoomen op politiserende acties van jullie organisaties. We beginnen bij het begin.</i>
Onderzoeksvraag	Hoe ontstaan politiserende praktijken in Brusselse jeugdwerkorganisaties?	
	Topic	Subtopic
40 min-60 min	De aanleiding	- Zijn er al kwesties/situaties/verhalen van jongeren geweest die je zichtbaar/hoorbaar wou maken als jeugdwerker? Waarvan je dacht dit moeten de mensen weten en/of hier moet iets aan gedaan worden? - o Zo ja, over welke kwestie gaat het? - o Zo niet, waarom niet? - Ben je deze kwestie vervolgens gaan politiseren <i>-lees heb je hier een actie rond gedaan-</i>? - o Zo ja, wat was de aanleiding van de politiserende actie? - Waarom kies je als jeugdwerker om politiserend te werken? - Wanneer gaan jullie kwesties niet politiseren? (thema's die te gevoelig zijn/kids die dat je niet in een publiek kan plaatsen)
1 uur – 1 uur 20 min	De verschillende vormen	- Op welke manier zijn jullie publiek gegaan? - o Welke vorm nam de politiserende actie aan? <i>Nu we weten hoe de actie er uit zag en hoe die verlopen is gaan we bespreken wat de effecten van de politiserende actie waren.</i>
Onderzoeksvraag	Wat zijn de effecten van een politiserende actie, volgens Brusselse jeugdwerkers?	
	Topic	Subtopic
1 uur 20 – 1 uur 40 min	Effect deelnemende jongeren	- Welke rollen namen de jongeren op tijdens de actie? (werken jullie met een rolverdeling) - Wat was het effect op de jongeren die deelnamen aan jullie politiserende actie? - o Wat waren de positieve effecten? - o Wat waren de negatieve effecten?
1 uur 40 – 2 uur	Reactie beleidsmakers	- Wat was de reactie van beleidsmakers op jullie politiserende actie(s)? - o Had het een positief of negatief effect? - o Heeft de actie geleid tot concrete gevolgen? - Wordt politiserend werk negatief en/of positief ervaren door beleidsmakers?
2 uur min – 2 uur 10 min	Vragen of ze nood hebben aan een pauze van 10 minuten?	
Onderzoeksvraag	Hoe ontstaan politiserende praktijken in Brusselse jeugdwerkorganisaties?	
	Topic	Subtopic
2 uur 10 min – 2 uur 30 min	Succesfactoren en moeilijkheden/	- Wanneer is een politiserend project geslaagd? - o En welke elementen dragen hier toe bij? <i>-hier op doorvragen-</i>

	Drempels	- Wat zijn moeilijkheden of remmende factoren waar je rekening mee moet houden? - o Is er ruimte voor politisering in je organisatie? - o Is er voldoende ondersteuning/expertise/kennis? - o Hoe ga je om met macht en conflict? - o Hoe slaag je erin om met deze remmende factoren om te gaan?
2 uur 30 min – 2 uur 50 min	Eindvraag	- Heeft een jeugdwerker een “verplichte” politiserende rol?
2 uur 50 min – 3 uur	Afronden	- Vragen of ze nog iets kwijt willen/willen toevoegen? - Wat heeft hun verrast tijdens het gesprek? Wat nemen ze mee? - Nog eens wijzen op het feit dat het anoniem verwerkt wordt. - Aangeven dat ze met vragen/bedenkingen/klachten nog altijd bij mij terecht kunnen, en gegevens meegeven. - Hun enorm hard bedanken + cadeau geven.

Bijlage 3: Informed consent

Beste,

Ik ben Hazel Corthouts, een masterstudente Agogische Wetenschappen aan de Vrije Universiteit Brussel. Mijn masterproef is een kwalitatief onderzoek naar politiserende praktijken binnen Brusselse jeugdwerkorganisaties. U werd geïnformeerd over het onderzoek via een uitnodigingsbrief.

Toestemming

Graag willen we jouw toestemming voor je medewerking aan de focusgroep, als ook toestemming voor een geluidsopname van de focusgroep. De geluidsopname wordt niet verspreid. Het wordt enkel gebruikt om de gegevens te analyseren.

Wil je daarvoor het formulier hieronder invullen en ondertekenen?

Alvast bedankt voor jouw medewerking.

Hazel Corthouts

Als u vragen heeft mag u zeker altijd contact met me opnemen via telefoonnummer of via hazel.corthouts@vub.be.

Het toestemmingsformulier

Ik ondertekende, (naam en voornaam), ik verklaar dat:

1. Ik meewerk aan een focusgroep voor een masterproef. Ik kreeg duidelijke informatie over waarom ze me wil horen (doel), hoe ze dat doen (methode) en wat ze ermee zullen doen (finaliteit). Ik ben op de hoogte dat ik altijd extra informatie kan vragen indien ik dit wens.
2. Dat ik niet verplicht ben om mee te doen, op elk moment kan stoppen en niet hoeft te antwoorden indien ik dit wens.
3. Ik op de hoogte ben dat het interview opgenomen wordt en hiermee instem. Ik weet dat de audio opnames niet verspreid zullen worden.
4. Toestemming te geven aan de onderzoeker om mijn resultaten op vertrouwelijke en verantwoorde manier te bewaren, te verwerken en te rapporteren voor verschillende onderzoeksdoeleinden.
5. Kennis te hebben over het feit dat ik recht heb op een samenvatting van de onderzoeksbevindingen.

Gelezen en goedgekeurd op (datum)

Handtekening van de deelnemer:

Bijlage 4: Labelschema

Onderzoeksvraag 1

Label	Sublabel
De betekenis	Rol van de jeugdwerker

Onderzoeksvraag 2

Label	Sublabel
De aanleiding	Organisatievisie
De verschillende vormen	Microniveau
	Mesoniveau
	Macroniveau
	Prefiguratie
Drempels	Academici-werkveld
	Uitval jongeren
Succesfactoren	

Onderzoeksvraag 3

Label	Sublabel
Effect deelnemende jongeren	Nazorg
	Verwachtingen
	Machteloosheid
Reactie beleidsmakers	Positief
	Negatief